

KL

INDSTILLINGER TIL KL'S KLIMAPRIS 2025

Overblik over alle indstillinger

Indholdsfortegnelse

Klimaledelse og følgeskab	4
Den helende natur – biodiversitet og sundhedsforløb i skøn forening (Gentofte Kommune).....	4
Lokale klimafællesskaber og ildsjæle i Brøndby (Brøndby Kommune).....	6
Skolernes Klimahandledag (Greve Kommune)	8
Succesfuld borgermobiliseringsindsats (Helsingør Kommune)	10
Grønt Kulturpartnerskab (Helsingør Kommune).....	13
Holbæks Grønne Generation: Ungdomsskolen i aktion for klima, miljø og natur gennem bl.a. klimasejlads! (Holbæk Kommune)	15
Klimaarbejdet kræver stærk organisatorisk ramme (Horsens Kommune)	17
Klimavenlig madkultur (Kolding Kommune).....	19
Bæredygtighedshuset - et knudepunkt for bæredygtig udvikling (Kolding Kommune).....	21
Forpligtende samarbejder mellem virksomheder, boligorganisationer og uddannelsesinstitutioner om den grønne omstilling (Lyngby-Taarbæk Kommune).....	23
Klimalandsby Vandel - borgerdrevet klimaindsats (Vejle Kommune)	25
Grønne uger i Vesthimmerlands Kommune (Vesthimmerlands Kommune)	28
Offentligt-Privat innovationssamarbejde i erhvervsområdet Padborg Vest (Aabenraa Kommune).....	32
Transport og mobilitet	35
Gastank til omstilling af tunge køretøjer (Horsens Kommune)	35
Bæredygtigt byggeri	37
Hampens Hus (Guldborgsund Kommune)	37
Kompetenceforløb for lokale håndværkere i bæredygtigt og mere cirkulært byggeri (Helsingør Kommune).....	39
Rønne Børnehus er programmeret som pilotprojekt ud fra Syddjurs Kommunes Bæredygtighedsstrategi for kommunale ejendomme. Et byggeri, hvor arkitektur, funktionalitet og cirkularitet går hånd i hånd. Et byggeri med respekt for børnenes fremtid (Syddjurs Kommune)	41
Natur og klimatilpasning	44
Klimatilpasningsanlæg ved Strandby Have i Greve Kommune.....	44
Sakskøbing Sluse (Guldborgsund Kommune)	46
Hvidovres vilde virksomheder på Avedøre Holme – Biodiversitet i Danmarks grønneste erhvervsområde (Hvidovre Kommune)	48
Grøn Omstilling af Viby Øst (Roskilde Kommune).....	50
Projekt Sund Vejle Fjord (Vejle Kommune).....	53
Energi- og varmforsyningsinfrastruktur	56
Sæt grøn strøm til virksomhederne - Industrienergifællesskab Avedøre Holme (Hvidovre Kommune)	56
Viuf-projektet – når et solcelleprojekt giver ny værdi for lokalområdet (Kolding Kommune).....	58

Energispring – Københavns grønne ejendomspartnerskab (Københavns Kommune)	60
Folkejet Vestas kæmpe - Thyborøn møllen i Lemvig Kommune	63
Et ægte succespartnerskab, Energi- og bygningsanalysen. Fra massekommunikation til målrettede budskaber (Middelfart Kommune)	65
sØværket – omdannelse af et tidligere vandværk i Viborg (Viborg Kommune)	68
Landbrug og arealanvendelse	71
Fra viden til handling – Lokalt baseret vej til godt vandmiljø og konkurrencedygtigt landbrug (Haderslev Kommune)	71
Partnerskab med banker og landbruget: ESGreenTool (Ringkøbing-Skjern Kommune)	74
KlimaAlliancen Thy (Thisted Kommune)	77
Vork Naturland - samarbejdsprojekt i den grønne treparts ånd (Vejle Kommune)	79
Bæredygtigt forbrug og indkøb	82
Klimavenlig mad til Fredensborg Kommunes børn, ældre og medarbejdere (Fredensborg Kommune)	82
Indkøbsstrategi og systematisk genbrug af inventar (Kolding Kommune)	85
Københavns Nærgenbrugsstationer (Københavns Kommune)	87
Klimafrikadeller, bælgfrugt-beredskab og mad-manifest i Ringkøbing-Skjerns største køkken	90
Reuseable - fremtidens takeaway system (Århus Kommune)	93

Klimaledelse og følgeskab

Den helende natur – biodiversitet og sundhedsforløb i skøn forening (Gentofte Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Mariebjerg Terapihave er et nyanlagt område i den 25 ha store kulturhistoriske perle, Mariebjerg Kirkegård i Gentofte, anlagt af G. N. Brandt. Terapihaven bygger på evidensbaseret viden om naturens sundhedsfremmende effekter på krop og sind. Initiativet kom fra en lokal borger, Camilla Ingwersen, nu leder af Mariebjerg Terapihave. Siden indvielsen i 2024 har kommunen tilbudt naturterapeutiske forløb til borgere med stress, angst og depression og forløbene viser lovende resultater. Terapihaven er anlagt og driftet med udgangspunkt i Gentofte Kommunes nye biodiverse natursyn, som er ved at indfinde sig i kommunens driftsplaner for de grønne områder og langs veje og pladser i hele kommunen.

Kommunens rolle i indsatsen

Med Camillas faglige og praktiske ekspertise indenfor sundhedsdesign og naturbaseret terapi, blev etableringen af terapihaven til virkelighed. Igennem konstruktiv dialog og et stærkt tværfagligt samarbejde mellem kommunens sundhedsafdeling, jobcenter og kommunens grønne drift er terapihaven blevet en realitet. Projektet er et godt eksempel på grønt følgeskab. Når man aktivt arbejder med samskabelse og lytter til borgernes idéer og samtidigt etablerer et tværfagligt samarbejde mellem forvaltninger, så højnes kvaliteten i projekterne. Finansiering af første etape af haven fremkom af midler fra kommunens sundhedspulje og anlægsmidler fra Park og Vej-afdelingen.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Terapihaven er et godt eksempel på et tværfagligt og vellykket nyskabende projekt med stort forandringspotentiale, hvor flere indsatser går hånd i

hånd, og der skabes merværdi for både borgere og kommunen som organisation. Samtidig er der mulighed for, at endnu flere af kommunens afdelinger anvender terapihaven til deres indsatser. Terapihavens formål og virke er at skabe en tværfaglig og helhedsorienteret grøn sundhedsindsats for sygemeldte og ledige i et restorativt naturmiljø for at lindre deres symptomer, og bringe dem tidligere og godt tilbage på arbejdsmarkedet. Dette mål er opnået allerede første år med flere vellykkede forløb. Mariebjerg Kirkegård, hvor terapihaven ligger, er et vigtigt naturområde i Gentofte, som har flere vilde arter af dyr og planter. Beskyttelse og styrkelse af forhold for dyr og planter er et vigtigt fokusområde - også når terapihaven udvides med anden etape, som bliver endnu mere naturnært anlagt.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Kommunens grønne drift har været med til at etablere og drifter nu terapihaven. De har gennem kurser om biodiversitet og bæredygtig drift fået viden og redskaber til at ændre driften af kommunens arealer. Terapihaven har på denne vis bidraget til at sætte fokus på bæredygtighed, samskabelse og merværdier, når nye indsatser skal igangsættes og driftes. Projektet har desuden tydeliggjort vigtigheden af bæredygtigt forbrug og ressource-anvendelse på tværs af afdelinger. Øget dialog afdelingerne imellem har ført til mere cirkulation af materialer fra et sted til et andet. Særligt plantemateriale og andre naturmaterialer er redistribueret i forbindelse med etableringen af terapihaven. Terapihaven har også vist sig at fungere som showcase og læringsrum for, hvordan biodiversitetstiltag kan indarbejdes i udearealer hos både borgere, vilde haveambassadører og kommunens egne institutioner, som har grønne udearealer.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Kommunen griber borgernes gode idéer, og prøver dem af hos relevante kollegaer via indsatsens sparringspartnere. Terapihaven er et godt eksempel herpå. Det er internt lykket at etablere tværfaglige samarbejder mellem flere fag og afdelinger, som tilsammen har bidraget til projektets kvalitet og været medvirkende årsag til, at det er realiseret. Desuden er terapihaven et godt eksempel på, hvordan kommunen arbejder helhedsorienteret med indsatser, der på én og samme tid fremmer borgernes mentale sundhed og biodiversitet og bynatur. I anlægsfasen er der i høj grad tænkt cirkulært, da terapihaven primært er bygget af

materialer fra Mariebjerg Kirkegård som fx eksisterende træstammer og sten og derudover fx hjemme-hørende løgplanter doneret fra Tivolis udstillinger.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Haven er blevet taget godt imod af flere brugergrupper, og terapihaven har øget besøgsfrekvensen på kirkegården, da sørgende pårørende har brugt haven som et restorativt og levende rum - eksempelvis efter urnenedsættelse, til gravøl, allehelgens aften mv. Flere lokale virksomheder er også begyndt at bruge haven til møder, walk n' talks, workshops m.v. Og både skoler og institutioner har brugt haven til fordybelsedage samt til naturdannelse, ligesom flere borgere søger haven for dens fine kvaliteter og rum. Der har været afholdt 17 foredrag og fremvisninger igennem det sidste halvår for både foreninger, kulturklubber, virksomheder, skoler og andre kommuner, der søger mere viden om koblingen mellem den indre og den ydre bæredygtighed. Terapihaven er stadig ny og en etape 2, som bliver endnu mere naturnær, er på trapperne. Flere og nye brugergrupper samt nye samarbejder internt i kommunen tænkes ind i den fremadrettede brug af terapihaven og dens kvaliteter.

Lokale klimafællesskaber og ildsjæle i Brøndby (Brøndby Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Kommunen skal understøtte lokale klimafællesskaber, og ildsjæle er et af delmålene i Brøndbys klimaplan. Brøndby Kommune (BK) har igangsat flere initiativer, der supplerer hinanden: 1) Indgået et 3-årigt samarbejde med Democracy x (DX), hvor en lokal organisator er bindeled mellem borgere og kommune i den grønne omstilling. 2) Oprettet en Grøn Pulje,

hvor borgerne kan søge om tilskud til grønne aktiviteter. 3) Igangsat grønne projekter, der understøtter fællesskaber i foreninger og på uddannelser.

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunalbestyrelses vision er: Et stærkere, sundere og mere bæredygtigt fællesskab, som borgerne er stolte af og aktive i. Det betyder, at der er en stærk politisk opbakning. Det kan ikke stå alene, det kræver også en indsats fra administrationen, solide fællesskabsmetoder fra DX, og ikke mindst engagerede borgere. I BK har vi alle delene. Ud over at der er sat økonomi af til DX og Grøn Pulje, formidler BK de grønne aktiviteter på diverse medier og samarbejder på tværs både internt og eksternt.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Mange af BK's engagerede borgere vælger at indgå i fællesskaber, især Grønne Nabofællesskaber (GNF). I 2024 var der cirka 650 med i GNF i BK svarende til 1,6% af BK's indbyggertal. Det var fire gange højere end landsgennemsnittet, og det femtestørste antal i landet, kun overgået af København, Aarhus, Frederikssund og Lyngby-Taarbæk. Flere kommuner er begyndt at bruge Brøndby-modellen, hvor borgerne har let adgang til hjælp til idéudvikling, fondsansøgninger og aktiviteter via den lokale organisator samt Grøn Pulje. Grøn pulje er fleksibel og nem at søge. Modellen har stort spredningspotentiale og er forholdsvis enkel at kopiere.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Læringen er, at mange borgere ønsker at være grønne, men er forskellige steder i deres grønne omstilling. Som kommune skal vi møde dem, der hvor de er. Vi skal kunne rumme deres mangfoldighed og bidrage med faglig sparring. Det er den åbne og eksperimentelle tilgang, vi lærer af sammen og som vi, som kommune, skal udbrede. Både nederlag og succes er læring for alle. Forskning viser, at personer, der er aktive i et grønt fællesskab, har en CO₂-udledning, der ligger 28% under gennemsnittet i Danmark. Selv om en enkeltstående grøn aktivitet i sig selv ikke har en væsentlig CO₂-reduktion, er det fællesskabet der gør, at deltagerne får en markant lavere CO₂-udledning end den gennemsnitlige borger.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?**

BK var den første kommune i Danmark til at få en lokal organisator til at styrke borgernes grønne omstilling. Fordi der ikke var erfaringer fra andre kommuner, var det et sats, om det ville virke. Den lokale organisator har givet en stærk lokal forankring og kan måles på, at GNF vokser hurtigere end i sammenlignelige kommuner. Derudover blev Grøn Pulje i 2023 og 2024 brugt op. Da vi udviklede Klimaplan for Brøndby, indgik vi et samarbejde med DX. De rekrutterede et bredt udsnit af BK's borgere, som kom med input til planen på et velbesøgt borgermøde. I BK var det en helt ny måde at arbejde med borgerinddragelse på. På baggrund af succesen valgte vi at forlænge det gode samarbejde med DX.

**Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og
følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere
forvaltninger, lokalpolitisk etc.?**

Indsatsens lokale forankring er lykkedes, fordi vi tager udgangspunkt i borgerne egne ønsker. Det giver borgerne ejerskab til aktiviteten fra start. Forankringen styrkes yderligere, når borgerne fortæller om deres succes til venner, familier og netværk. Herfra gror fællesskaberne. Når fællesskaber vokser giver det anledning til nye projekter. Vi har fx et projekt, hvor elever, lærere, Materielgård, GNF, Praktisk Økologi, 2030skov og forvaltning er gået sammen om at plante en skoleskov. Et andet eksempel er Klimahandledag, der blev til et fælles projekt. BK's lokalpolitikere deltager aktivt i arbejdet, og det er med til at skabe følgeskab blandt borgerne.

Skolernes Klimahandledag (Greve Kommune)

Beskriv indsatsen kort

På den Nationale Klimahandledag afholder Greve Kommune Skolernes Klimahandledag. Den handler om at give eleverne håb og handlekraft ved at klima er noget, man gør for håb opstår i handling med andre. Ofte undervises der kun i klima i de naturfaglige fag, og man når ikke løsninger og handlinger (som er de sidste trin i klimadidaktikken, og vigtige, så eleverne undgår resignation eller angst). Derfor holder vi en handledag, der kan foregå i alle fag, og ikke en oplysnings- eller forståelsesdag.

Kommunens rolle i indsatsen

I Greve Kommune er det en politisk beslutning, at alle folkeskoler deltager i klimahandledagen og i selvalgt omfang. Kommunens klimamedarbejdere står for tværgående opgaver bl.a.: Hjemmeside til lærerne, vedligehold og udarbejdelse af guides, samarbejder med lokale virksomheder m.fl. Skolerne står for det lokale i form af ledelse og læreres deltagelse, afsættelse af ressourcer i årshjulet, for optakt, for afvikling af dagen og fællesskabsaktiviteter på tværs af skolen på dagen.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

På trods af at deltagelsesomfanget på den enkelte skole var frivilligt, var der en usædvanlig stor tilslutning 1. år. Succeskriteriet var, at én klasse pr. skole deltog, men det viste sig, at de ni skoler tilmeldte 157 klasser (3200 elever). Konceptet er generelt, understøtter de faglige mål i grundskolen, og er frit tilgængeligt på www.greve.dk/klima, så det kan kopieres af andre kommuner og justeres til daginstitutioner, efterskoler mfl. Konceptet har synergieffekt og spredningsmulighed i andre dele af klimainsatsen i form af samarbejder med lokale aktører. 26 af klasserne tilmeldte sig fx et samarbejde med 10 lokale aktører, resten brugte hjemme-sidens guides og egne ideer til handlinger.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

For det første at det er vigtigt at brede dialogen ud og hjælpe med at oversætte den til andre fagligheder, på klimahandledagen for skolerne arbejdes således med manges forståelse af klimakrisen og mange faglige perspektiver, det er udbredt blandt lærerne, at klima primært ses som naturfagligt og teknologisk, men klimahandledagen kan omsætte, at det er en samfundsomstilling, og relevant for ethvert fag. For det andet virkede

det at opsætte en ramme, hvor deltagelsen sker i selvvalgt omfang kombineret med et meningsfuldt koncept for eksisterende opgaver og en hjælp, men frihed, til at vælge dagens præcise indhold. For det tredje at det kan aktivere mange voksnes handlekraft via børnenes dag.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?**

Skolernes Klimahandledag er innovativ ved at tage konceptet for de voksnes klimahandledag og omforme det til et børneperspektiv både i et bredt og smalt dannelsesperspektiv. Eleverne vil blive mødt af virkelighedens krise, det kan ingen gardere dem imod, og det er en central pointe, at det ikke er børnenes ansvar at løse klimakrisen, men de kan bibringes håb fra selv at lære hvilke handlinger, man kan gøre, samt ved at se at det ikke bare er dem, der handler, men at de voksne handler og løfter sammen på den nationale klimahandledag. Derudover er det en måde at arbejde med en åben skole i lokalsamfundet og at facilitere klimahandledag i virksomheder og blandt voksne generelt.

**Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og
følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere
forvaltninger, lokalpolitisk etc.?**

Dagen udsprang på den ene side af forslag fra kommunens klimaborgersamling om at kommunen skulle facilitere en 'CO2-markedsdag' til at fremlægge resultater og inspirere hinanden til yderligere CO2-reduktioner og på den anden side af et lokalpolitisk ønske om skolernes rolle i kommunens klimahandlingsplan. Resultatet blev, at klimamedarbejdere, skoleafdeling og de ni folkeskoler samarbejdede om at skabe klimahandledagen. Dagen har desuden bragt andre lokale aktører på banen, idet ældresagens reparationscafé, en lokal hvidevarereparationsvirksomhed, et kogræsserlaug, FGU Greve/Solrød, KLAR Forsyning, Greve Fjernvarme mfl. har deltaget med handlingsforløb på dagen i 2024, og det udvides i 2025.

Succesfuld borgermobiliseringsindsats (Helsingør Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Helsingør Kommune mobiliserer borgere, foreninger og fællesskaber i en tredelt indsats. De Grønne Fællesskaber: Kursus, hvor borgere fra foreninger og fællesskaber lærte at igangsætte klimahandlinger og mobilisere flere i deres bagland. Klimahandlingspuljen: Fællesskaber kunne søge op til 20.000 kr. til konkrete klimahandlinger, med løbende sparring fra Klimasekretariatet. Grønt Netværk: Alle klimaengagerede inviteres til halvårslige møder og trækker løbende på Klimasekretariatet for sparring.

Kommunens rolle i indsatsen

Helsingør Kommunes Klimasekretariat faciliterer mobiliseringsindsatsen. De har udviklet strategien bag, gennemført en omfattende rekruttering til kurset samt kommunikation om Klimahandlingspuljen, faciliteret kursusforløb i samarbejde med Democracy X, ydet løbende sparring til ansøgere af Klimahandlingspuljen samt etableret Grønt Netværk og sikret vedvarende støtte og vedligeholdelse. Den helhedsorienterede tilgang har skabt et solidt fundament for borgermobiliseringen og styrket indsatsen for den grønne omstilling.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Kommunerne kan ikke drive den grønne omstilling alene. Borgere, foreninger og fællesskaber er afgørende for at lykkes, hvilket kræver en intens mobiliseringsindsats. Med fokus på forbrugsbaserede udledninger i de nyeste DK2020-klimaplaner er emnet aktuelt og uundgåeligt. Derfor er indsatsen omkring borgermobilisering højaktuel, og nødvendigheden af at dele viden og erfaringer er stor. Helsingør Kommunes metode viser, hvordan borgermobilisering kan lykkes og kopieres direkte af andre kommuner. Med få justeringer kan indsatsen også bruges på andre områder, der kræver borgerinddragelse. Effekten er klar: På under et år har Helsingør mobiliseret knap 70 borgere fra forskellige foreninger og fællesskaber, hvilket understreger potentialet i denne tilgang.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Erkendelsen af, at borgerinvolvering ikke er en opgave, der kan sættes et hurtigt flueben ved, men kræver oprigtig nysgerrighed og forståelse, har været central i Helsingør Kommunes tilgang. Mobilisering handler om at

forstå, hvad der motiverer borgere og fællesskaber til at bidrage til den grønne omstilling – deres unikke drivkraft er nøglen til succes, og den skal man som kommune ære og gøde undervejs. Erfaringen viser, at med prioriterede ressourcer kan en stor gruppe ildsjæle mobiliseres til at tage aktiv del i klimaarbejdet. Netværket har genereret uventede synergieffekter. Deltagere i Grønt Netværk beskriver, hvordan fællesskabet giver mod, inspiration og tro på, at handling gør en forskel. Netværket bliver dermed selvforstærkende og bæredygtigt over tid, og kræver mindre støtte fra kommunen.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?**

Helsingør Kommunes indsats inden for borgermobilisering er nytænkende og innovativ, især på grund af dens omfang og intensitet. Den innovative del af indsatsen er processen, som er fordelt på tre fokusområder. Alle tre fokusområder er igangsat mere eller mindre samtidig, og har dermed kunnet drage det fulde potentiale af momentummet, hvilket har medført en succesfuld effekt. De forskellige greb er alle 'gamle kendinge', men summen af dem alle udgør det stærke, strategiske greb. En afgørende faktor har været den intense, håndholdte vejledning undervejs i hele mobiliseringsforløbet. En medarbejder har haft ansvar for både at løbe mobiliseringen i gang, men også at vedligeholde den undervejs. Sidstnævnte er udslags-givende for at forankre et netværk af borgere, foreninger og fællesskaber.

**Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og
følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere
forvaltninger, lokalpolitisk etc.?**

Helsingør kommunes status som EU Green Leaf i 2024 har givet mulighed for prioritering af ressourcer til en intensiv mobiliseringsindsats, hvilket har været afgørende for succesens omfang. Det etablerede netværk og et udvidet fællesskab for de lokale ildsjæle er vigtigt for at opretholde engagementet blandt borgerne. Arbejdet med de forbrugsbaserede udledninger bliver en integreret del af de kommende reviderede klimaplaner, og det er derfor en opgave, der er kommet for at blive. Borgerinddragelse kræver en strategisk og tidlig opstart for at skabe et solidt netværk af engagerede borgere og fællesskaber, der kan løfte opgaven. Denne proces sikrer, at indsatsen bliver bæredygtig og forankret i lokalsamfundet.

Grønt Kulturpartnerskab (Helsingør Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Et grønt kulturpartnerskab bestående af 10 kulturinstitutioner er etableret. Alle deltagerne har forpligtiget sig til, ved handlinger, både at sætte fokus på deres bæredygtighedsaftryk som institutioner samt hvordan de som kulturinstitutioner kan bidrage i kulturprogrammet til en dialog og en mobilisering af kulturbrugerne i en mere bæredygtig retning. Partnerskabet har været understøttet ved facilitering af Bæredygtigt Kulturliv Nu for at sikre en fælles forståelse for udfordringerne.

Kommunens rolle i indsatsen

Helsingør Kommune tog initiativ til at samle institutionerne omkring den grønne dagsorden på en direkte opfordring. For at sikre, at der blev tale om et fagligt kvalificeret løft af branchen, havde Helsingør Kommune indgået en aftale med Bæredygtigt Kulturliv Nu omkring facilitering af 5 workshops fordelt over 9 måneder. Herudover har kommunen været værter ved alle samlingerne. Samtidig opfordrede vi institutionerne til at deltage på både ledelses-niveau samt praktiker niveau i forløbet.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Selvom Helsingør Kommune er en relativ lille kommune, hvor institutionerne kender hinanden, så har partnerskabet bragt dem meget tættere sammen og resulteret i konkrete samarbejder fx omkring genbrug af udstillingsfaciliteter samt ideer omkring fælles service til store arrangementer. Selvom partnerskabet kun har været i gang i knap et år, så har alle deltagerne flyttet sig markant i deres tilgang og tænkning i flere mere bæredygtige tiltag. Kulturkonferencen den 13. nov. 2024 viste stor

interesse fra både kommuner og kulturinstitutioner for at arbejde mere indenfor denne dagsorden og der er dermed stort spredningspotentiale af de erfaringer, der allerede er gjort i front runner-kommunerne.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Der er et kæmpe drive og øget outreach for kommunernes klimaarbejde i at række ud til kulturinstitutionerne. Arbejdet blev igangsat med et ønske om, at alle institutioner skulle lave en klimahandleplan i løbet af forløbet. Dette krav blev hen ad vejen modereret til at alle skulle afrapportere deres indsats på sidste workshop. Justeringen blev lavet for at sikre energi omkring de konkrete indsatser frem for at insistere på skriftligt format, der ikke nødvendigvis passede til der hvor den enkelte institution var i deres klimarejse. Samling af meget forskellige typer institutioner under et kan gøre det svært at gøre alle arrangementer lige vedkommende for alle.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Et grønt kulturpartnerskab kombinerer klimahandling med kulturelle og sociale aspekter. Kulturen kan inspirere til dybere engagement ved at bruge kunst, musik, litteratur, og teater til at kommunikere komplekse klimaemner på en følelsesmæssig og relaterbar måde. Ved at indtænke kulturaktører i forbindelse med mobilisering af adfærdsændring i en bæredygtig retning løfter flere udfordringer – en accelereret omstilling af institutionerne med direkte klimaeffekt, en sikring af tidssvarende institutioner, der lever op til brugernes forventning om ansvarlighed og dermed en sikring af arbejdspladser og kulturtilbud og samtidig bliver det muligt at nå nogle helt nye borgere i klimaindsatsen.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Indsatsen er lokalt forankret med deltagelse af ti lokale kulturinstitutioner (museer, teater, musik, biblioteket og et frilandskulturcenter). Netværket faciliteres i et samarbejde mellem klima- og kulturkonsulenter. Projektet har givet et fællessprog for at tale klima på tværs af institutionerne og i løbet af 2024 er klimadagsordenen blevet en mere integreret del af tænkningen hos alle. Der er et ønske om, at kredsen fortsat mødes. Der er en erkendelse af, at gruppen dækker over et stort fagligt spænd og at det vil

være relevant at nogle institutioner fortsætter et nærmere samarbejde pga. fagligt eller lokalt fællesskab. Den store gruppe samles to gange årligt om et fagligt udviklingstema.

Holbæks Grønne Generation: Ungdomsskolen i aktion for klima, miljø og natur gennem bl.a. klimasejladse! (Holbæk Kommune)

Beskriv indsatsen kort

I Holbæk Kommune har UngHolbæk (kommunens ungdomsskoletilbud) formået at skabe rammer, der understøtter de unges engagement i den grønne dagsorden og har givet dem et talerør. De unge har fx initieret og arrangeret årlige klimasejladse, der har sat Isefjordens bekymrende miljøtilstand på den politiske dagsorden ved at invitere borgere og politikere ud på fjorden, så de ved selvsyn kunne se udfordringerne og drøfte løsningerne. De har skabt engagement i Holbæk, men også udenfor kommunens grænser

Kommunens rolle i indsatsen

Som ungdomsskole skal vi udvikle unges interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund. Klimakrisen er en af de vigtigste samfundsudfordringer og derfor har UngHolbæk gjort det til en central opgave at skabe platforme og engagement om klimaet, og hjælpe med, at de unges synspunkter bliver delt med beslutningstagere. Det er fx gjort gennem klimasejladse, tøjbyttetogt, workshop om kommunens

Klimastrategi og facilitering af samarbejds møder mellem unge, politikere og forvaltning.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Siden UngHolbæks første klimasejls i 2020 har det bredt sig til en klimasejlsfestival, som involverer unge, politikere og borgere fra alle Roskilde- og Isefjordskommuner samt lokale og nationale klimaaktører. Det har mobiliseret et tværkommunalt ungeklimaråd og et fælles fjordsamarbejde. På de unges opfordring afholdes der nu politiske topmøder med fjorden og naturgenopretning som tema med ministerdeltagelse. UngHolbæk har deltaget i TV-udsendelsen 'Giv os Havet Tilbage' og Klimafolkemødet. Indsatsen har styrket de unges politiske engagement, skabt opmærksomhed om fjordens tilstand blandt både borgere og politikere og fremmet konkrete løsninger. Derudover har lokale tøjbyttemarkeder udviklet sig til at 70 unge fra hele landet, i samarbejde med Nationalmuseet, i sommeren 2024 sejlede på et fire ugers tøjbyttetogt til 13 havne.

**Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale
Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?**

Indsatsen viser værdien af unge som drivkraft i grøn omstilling og vigtigheden af samarbejde på tværs. Den praksisnære læring som klimasejls og tøjbyttemarked motiverer de unge og mindsker afstanden mellem borgere og beslutningstagere. Indsatsen og tilgangen i UngHolbæk står som noget nyt i kommunens reviderede klimastrategi som et kerneeksempel på en indsats, der kan vise vejen for nye arbejdsformer, hvor initiativet og udførelsen deles mellem kommune og borgere, og hvor mikrohandlinger, som events eller formidling for relativt få, kan danne nye normer og skabe opmærksomhed, som spredes som ringe i vandet og normaliserer bæredygtig adfærd.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?**

Indsatsen er nytænkende ved at kombinere unges aktive deltagelse med praksisnære klimaaktiviteter, der integrerer læring, handling og politisk dialog. Ved at bygge bro mellem unge, politikere og fagfolk skaber indsatsen en platform for tværkommunalt samarbejde om fælles klimaudfordringer. Brugen af interaktive arrangementer som tøjbyttemarkeder og workshops om høringssvar på klimastrategien, har

engageret bredt og styrker de unges demokratiske dannelse. Resultatet er en innovativ energi, der inspirerer til bæredygtig omstilling bredt. UngHolbæks tilgang har også skabt grundlag for et nyt praksisnært undervisningsmateriale indenfor et tema, som ellers kan være svært at sætte på formel.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Indsatsen er stærkt lokalt forankret gennem tæt samarbejde mellem UngHolbæk, unge og politikere fra Roskilde- og Isefjords kommuner, Nationalmuseet, Dansk Tang, Dansk Naturfredningsforening, HavHøst, Det Nationale Ungeklimaråd, Concito, Den Grønne Ungdomsbevægelse, marinbiologer, Kystliv Holbæk m.fl. Klimasejladserne og tøjbytte-markeder har engageret borgere og unge direkte i den grønne omstilling, samtidig med at der været politisk dialog, som har aktiveret de unges stemmer. Med udgangspunkt i UngHolbæk er der desuden blevet etableret et tæt samarbejde på tværs af kerneområder i kommunen om klima og miljøindsatserne.

Klimaarbejdet kræver stærk organisatorisk ramme (Horsens Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Horsens Kommune har etableret en tværgående og faciliterende organisering af klimaarbejdet med fokus på partnerskaber, inddragelse og vidensdeling. Kommunens Klimasekretariat fungerer som motor og koordinator for kommunens klimaarbejde og sikrer sammenhæng mellem klimapartnerskaber, strategiske netværk og sektorspecifikke udviklingsspor. CO₂-reduktionen opnås ved at integrere indsatsen bredt i kommunen og lokalsamfundet.

Kommunens rolle i indsatsen

"Horsens Kommune leder klimaindsatsen gennem en flerlagsmodel:

1. Klimasekretariatet koordinerer indsatsen internt og eksternt
2. Styregruppen med chefer fra alle forvaltninger sikrer politisk forankring
3. Tværgående udviklingsspor integrerer klima i alle områder
4. Grønt netværk og nøglepersoner driver klima i driften
5. Klimapartnerskaber sikrer samarbejde med borgere og virksomheder om nøgleområder
6. Klimapanelet sikrer strategisk retning med eksterne aktører og politikere"

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Horsens Kommunes tværgående organisering har allerede skabt konkrete CO2-reduktioner ved at adressere nøgleområder på tværs af fagligheder og organisatoriske opdelinger. Modellen gør det muligt at engagere både interne og eksterne aktører i udviklingen af løsninger med høj effekt, for gennem partnerskaber og tværgående udviklingsspor er løsninger og erfaringer blevet tilpasset forskellige sektorer, hvilket gør indsatsen skalerbar og anvendelig for andre kommuner og aktører. Så en stærk organisatorisk ramme hos andre kommuner kan skabe lignende resultater.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Erfaringerne fra Horsens viser, at en velkoordineret og tværgående organisering skaber større ejerskab og effekt. Klimaarbejdet har vist værdien af en helhedsorienteret tilgang, hvor tværgående spor og bred aktørinddragelse styrker resultaterne. Løbende evaluering og justering af metoder bidrager til en dynamisk model, der giver værdifulde erfaringer, andre kommuner kan bygge videre på.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Horsens Kommunes indsats er innovativ gennem dens struktur og proces, der giver klimaarbejdet ny tilgang til partnerskaber og samskabelse. Klimasekretariatet fungerer som en central platform, der både understøtter interne klimamål og mobiliserer eksterne aktører, der forbinder udviklingsspor med klimapartnerskaber og sikrer handling på

tværs af forvaltninger og aktører. Fokus er på en helhedsorienteret tilgang, der er både er nytænkende og effektiv. Ved at integrere klimaindsatser i alle kommunale områder skabes en model, der inspirerer andre.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Indsatsen er solidt forankret i lokalsamfundet gennem en bred inddragelse af borgere, virksomheder og lokale netværk, forvaltninger og lokalpolitikere. Gennem workshops, energidage og events på biblioteket og gågader er borgerne engageret og motiveret til at bidrage til den grønne omstilling. Samarbejdet med lokale netværk som Landsbyrådet og erhvervslivet, uddannelsesinstitutionerne i kommunen mv. sikrer både engagement og konkrete løsninger i nærområdet. Den politiske opbakning fra kommunens styregruppe og engagement fra interne nøglepersoner sikrer, at indsatsen er både robust og langsigtet.

Klimavenlig madkultur (Kolding Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Gennem de sidste 4 år har Kolding været et fødevare-Living Lab, hvor mere end 40 innovative handlinger er blevet søsat, for at igangsætte en bæredygtig transformation af fødevare-systemet i Kolding. For at skabe en langsigtet effekt, har en af de vigtigste handlinger været at opbygge en styrings-struktur – både i det administrative og politiske system, som kunne orchestre processen samt sikre forankring.

Kommunens rolle i indsatsen

Kolding Kommune har opbygget en ny organisering, som sikrer prioritet af fødevareindsatsen, som består af en styregruppe og en ny

fødevarerfunktion, som er centralt forankret i Bæredygtighedssekretariatet. Kommunen har stået i spidsen for at oprette et af landets første fødevareråd, som består af aktører fra hele fødevarer systemet (Fra jord til bord værdikæden samt politikere og embedsværket). I samarbejde med fødevarerådet har kommunen udarbejdet den første helhedsorienteret fødevarer strategi i Danmark, som udnytter synergier og samarbejde på tværs.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Design- og inddragelsesprocessen har været med til at sikre ejerskab og forankring ude i forvaltningerne og blandt kommunens fødevarer aktører. Blanding af den eksperimenterende Living Lab proces (prøvehandlinger m.m.) og opbygning af organiseringsstruktur, retnings-sætning gennem en fælles strategi har været med til at sikre ejerskab og forankring af indsatsen (top down proces). Indsatsen vil fint kunne spredes til flere kommuner, men kræver orkestrering, facilitering og opbakning. Fødevarerådet er et meget vigtigt aktiv til at bidrage med ekspertviden, understøtte vigtigheden og sætte gang i transformationen. Modellen for et fødevareråd vil kunne etableres i andre kommuner/regioner.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Kommunen i sig selv kan ikke skabe et mere bæredygtigt fødevarer system og derfor er samskabelse og samarbejde afgørende for at kunne lykkes. Det er vigtigt både at arbejde med en 'bottom up' og en 'top down' proces, samt at have en struktureret tilgang til udviklingen. Fødevarer systemet er en 'ny' størrelse af arbejde med, og derfor er det vigtigt at starte med at opbygge en grundlæggende forståelse for det nuværende lokale fødevarer system. Derefter er det vigtigt at skabe forståelse for, hvordan det spiller ind i kommunens andre strategiske dagsordener, og hvordan det kan være løftestang til at kunne lykkes med klimadagsordenen. Denne forståelse er en præmis for at skabe ejerskab og forankring - både i det politiske og kommunale system, og uden det er det svært at sætte gang i en transformation. Fødevarerådet er også en instrumentel instans, både i forhold til at understøtte vigtigheden, forankring og den politiske bevågenhed.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?**

Det at opbygge og drive et Living Lab, som skal eksperimentere og igangsætte handlinger på kryds og tværs af fødevarer systemet med mange forskellige aktører og borgerne har været en helt ny tilgang, som mange andre kommuner har haft stor interesse i at lære af. Det som gør Living Lab metoden meget interessant og effektiv er at der eksperimenteres i det 'virkelige' fødevarer system. Det betyder både at man indhenter 'real time' indsigter og de handlinger som fungerer er allerede implementeret. Andre skal justeres, og så afprøves igen. Det er en meget effektiv metode, til at sætte gang i en forandringsproces, og det er en god måde at inddrage aktører og borgerne hele vejen i processen. Som resultat står Kolding Kommune nu med deres første fødevarer strategi, som er den første helhedsorienteret fødevarer strategi i Danmark og så er Kolding også en af de første kommuner, som har et fødevareråd til at skubbe på udviklingen.

**Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og
følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere
forvaltninger, lokalpolitisk etc.?**

Borgere, fødevarer aktører, kommunale medarbejdere på tværs af forvaltningerne, virksomheder, frivillighedsorganisationer m.m. har været en del af Koldings Fødevarer-Living Lab og dermed været inddraget i processen og i udarbejdelsen af fødevarer strategien. Det har både betydet at der er stor opbakning til strategien og at den er blevet forankret ude i forvaltningerne og i det politiske system.

Bæredygtighedshuset - et knudepunkt for bæredygtig udvikling (Kolding Kommune)

Beskriv indsatsen kort

I 2019 besluttede byrådet at bringe bæredygtighed tættere på borgerne. Kommunen har derfor åbnet et Bæredygtighedshus på Kolding Bibliotek, hvor borgere, skoleklasser og erhverv kan få viden og inspiration gennem udstillinger, events og sparring med kommunale eksperter. Huset samler også fællesskaber om bæredygtighed, som besøgende kan deltage i.

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunen er hovedansvarlig for initiativet og driver det på daglig basis. Efter lukketid overtager frivillige foreninger ofte, og holder arrangementer og workshops.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Alle kommuner arbejder med bæredygtighed, men det kan være svært for borgerne at få indblik i kommunens initiativer. Bæredygtighedshuset skaber transparens og giver borgere og virksomheder et sted at få sparring og inspiration om de rette valg i en kompleks dagsorden. Det fysiske mødested har øget dialogen med borgerne markant. Med Kolding Biblioteks 500.000 årlige besøgende får mange indblik gennem udstillinger og samtaler med medarbejdere.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

For at lykkes med den grønne omstilling i kommunerne, er det afgørende at vi får alle med. Derfor er det vigtigt, at Kommunen spiller sig selv aktivt på banen og går direkte i dialog med borgerne - også når tingene er svære eller når man er uenig eller bekymret for den retning tingene går i.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter **Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?**

Siden Bæredygtighedshuset åbnede i 2019, har vi delt vores koncept og erfaring med over 10 andre kommuner, som har ønsket at starte noget lignende. Ud over danske kommuner, så har andre udenlandske byer også vist interesse. Det indikerer at konceptet er nytænkende.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Bæredygtighedshuset bruges af foreninger, erhvervslivet, kollegaer og politikere til arrangementer, møder og events. Medarbejdere fra Bæredygtighedshuset deltager ofte og fortæller om bæredygtighed eller giver guidede ture i udstillingen. De fysiske rammer inspirerer også til handling og har skabt fællesskaber som 'Voksenfritteren' for håndværksinteresserede, 'Barselsnetværket' for nybagte forældre og 'Bæredygtig bogklub' til diskussion af bøger om bæredygtighed.

Forpligtende samarbejder mellem virksomheder, boligorganisationer og uddannelsesinstitutioner om den grønne omstilling (Lyngby-Taarbæk Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Lyngby-Taarbæk Kommune arbejder målrettet med at højne biodiversitet og fremme grønne transportformer og vaner. Kommunen arbejder med indsatserne gennem forpligtende netværk mellem kommune, virksomheder, boligorganisationer og undervisningsinstitutioner. Indsatsen har resulteret i en styrkelse af kommunens grønne spredningskorridorer og et grønt mobilitetsnetværk. Erfaringerne giver læring, og skaber potentiale for skalering til andre kommuner.

Kommunens rolle i indsatsen

Lyngby-Taarbæk Kommune har udstukket retningen for arbejdet med biodiversitet og grøn mobilitet gennem to strategiske chartere. Med klare rammer og plads til efterfølgende samskabelse om konkrete indsatser, skaber de offentlige-private netværk handlinger, der kan gøre en forskel. Kommunen spiller en nøglerolle, som facilitator for netværkene, og fører an i at omsætte charterne til konkrete initiativer, som netværkene kan spejle sig i, og inspirerer til at tage del i de grønne løsninger.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

De private og offentlige deltagere motiveres af, at indsatsens effekt er synlig og målbar. Der følges løbende op på, hvor mange hektar af kommunens grønne områder, der driftes naturvenligt. Opmålingen gør det tydeligt, at vi er på rette vej ift. at skabe flere områder med god biodiversitet. Inspireret af Gate21 og Region Hovedstadens Moving People projekt, er der foretaget en baseline undersøgelse af medarbejdernes transportvaner, som gentages for at måle effekterne af tiltag på arbejdspladserne. Undersøgelsen kan også vise, hvilke tiltag der har størst effekt. Lyngby-Taarbæk Kommune vil dele erfaringerne fra projektet når transport-vaneundersøgelsen gentages. Metoderne har stort potentiale til at blive brugt af andre kommuner som skal påbegynde en indsats med biodiversitet og grøn mobilitet.

**Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale
Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?**

Indsatsen har vist, at offentligt-private samarbejder kan accelerere grøn omstilling, hvis kommunen indtager en faciliterende rolle og opbygger tillid mellem aktørerne. Erfaringerne har givet konkrete værktøjer til, hvordan kommuner kan udvikle partnerskaber, måle effekter og sikre opbakning til bæredygtige løsninger. Læringen fra indsatsen er blevet delt gennem netværksmøder og inspirationsmateriale, som andre kommuner kan bruge i deres arbejde. Gennem f.eks. en omfattende transportvaneundersøgelse blandt medarbejdere i de deltagende organisationer er der skabt et databaseret grundlag for at dokumentere effekt.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?**

Indsatsen udspringer af, at Lyngby-Taarbæk Kommune i 2022 nedsatte et Bæredygtigheds-udvalg (opgaveudvalg) med deltagelse af en række toneangivende ledere fra erhvervsliv og boligorganisationer. Forankringen på øverste ledelsesniveau blandt de største organisationer skiller indsatsen sig ud ved stor gennemslagskraft og tydelig opbakning. Netværkssamarbejdet har haft fokus på at skabe reelle synlige resultater samt vidensdeling og uddannelse på tværs. Kombinationen af biodiversitet og grøn mobilitet er en ny måde at tænke helhedsorienteret bæredygtighed

på, og virksomheder og organisationer er bragt ind som aktive medspillere. Dermed er der udviklet innovative løsninger.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

De etablerede samarbejder er besluttet i kommunalbestyrelse og direktioner, og gennemført af lokale driftsfolk, sagsbehandlere og andre praktikere. Med en forankring hele vejen fra top til bund i organisationerne er der skabt et ejerskab og en bred forankring. Det er lykkedes at engagere gartnere, driftsledere, kontorpersonale og ledere på alle niveauer i den grønne dagsorden. I samarbejde med bl.a. Science City Lyngby, der organiserer mere end 60 virksomheder, institutioner og organisationer i Lyngby, har Lyngby-Taarbæk Kommune sikret spredning af såvel resultater som koncept, så det er muligt let at bruge de indhøstede erfaringer.

Klimalandsby Vandel - borgerdrevet klimaindsats (Vejle Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Hvad sker der, når Bjarne, som bor på landet, elsker kød og motorcykler, blive del af et forsøg, hvor hele hans landsby begynder at tænke klimavenligt? Svaret er: Rigtig meget. Den lokale brugs indfører energibesparende tiltag. Hans gamle skole giver lokaler til en repaircafé, som syer tasker af Brugsens gamle bannere. Eleverne på Vandel efterskole går byen rundt og taler med alle husstande om ressourcer, og der kom fjernvarme i Bjarnes hus. Både byens CO2 profil og de lokale vaner er ændret på 3 år. Se <https://udviklingvandel.dk/klimalandsbyen/>

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunen afsatte 1,8 mio. kr. til forsøget i perioden 2021 - 2023. Der blev afholdt en konkurrence om at blive klimalandsby. De tre bedste ansøgere

kom i 'Løvens hule' og fremlagde deres forslag for det politiske udvalg. Der blev tilknyttet en projektmedarbejder til at stå for effektmåling og formidling samt støtte de lokale tiltag. Kommunen hjalp lokalmuseet med en informationspavillion bygget af gamle døre, og med at skabe udstillingen "Min mormor er klimaaktivist". Kommunen stillede lokaler til rådighed for møder og aktiviteter.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

I 2021 udledte hver husstand i Vandel 8,2 tons CO₂ årligt målt på el, varme, transport og affald og fødevarer. I 2023 er det tal faldet til 5,6 tons, som svarer til godt 30 pct. Det viser Rambøll målinger foretaget inden, undervejs og ved afslutning af projektet. Klimalandsby Vandel er en inspirerende fortælling om at borgerindsatser nytter. F.eks. har historien om Vandels delebil inspireret 8 andre lokalsamfund til at turde prøve det sammen. Man kan tage delelementer, eller bruge hele ideen om klimatiltag i fællesskab, og gøre sin landsby mere attraktiv for yngre tilflyttere. Vandel ildsjælen Kristian Bøtkjær blev første modtager af Vejles klimapris i 2023. Samme år deltog lokalrådsformand Mette Jensen på Klimafolkemødet i Middelfart.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Der er mange læringer fra projektet. Den store læring er, at man kan skabe CO₂-reduktioner sammen med borgere, som ikke på forhånd synes, at klima er vigtigt. Projektet har vist, at aktive borgere kan løfte lokal klimahandling. Metoden er at bygge på de lokale fællesskaber og være åben for at inddrage alle ressourcer i lokalsamfundet – skole, tomme bygninger, brugs og efterskole osv.. Man kan få mange flere end klimaentusiasterne med, hvis projektet skaber merværdi udover klima – det kan være besparelser, nye fællesskaber, oplevelser og udvikling. Klimalandsbyen har åbnet for et nyt samarbejde om affald på tværs af kommunegrænsen med Billund kommune og har direkte inspireret til kommunens første borgersamling. "Hvordan borgerhandling om klima kan gøre en forskel". Anbefalinger herfra foreligger den 23. januar.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?**

Projektets innovative tilgang består i, at samtænke metoder som vi ved virker. Konkurrencen om at blive klimalandsby skaber begejstring om projektet, politisk og lokalt. Før- og eftermåling. Hårde data om besparelser vækker interesser og øger mulighed for spredning. Rambøll udførte måling mellem 2021 og 2023. Opdage alle de lokale ressourcer. Vi kunne afdække byens ressourcer med hjælp fra efterskoleeleverne. Vi fik også kortlagt interesser og ressourcer hos de enkelte borgere. Mindset. Afsættet er ikke afsenders. Det er borgernes interesser for fx udvikling, at spare penge, fællesskab etc.. Den interesse giver vi en klimavinkel. Det betyder, at rigtig mange får lyst til at gå ind i projektet. Støtte ildsjæle. Projektleder med fokus på fremdrift, hurtige resultater og at støtte ildsjælene, når det er svært.

**Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og
følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere
forvaltninger, lokalpolitisk etc.?**

Projekter er i dag afsluttet, og resultaterne er udbredt lokalt, politisk, nationalt og i forvaltninger. Nye handlinger er sat i værk, som bygger videre på projektets resultater. Projekter blev omtalt i TV og presse og præsenteret ved oplæg rundt om i landet. Særligt klimaskov og CO2-besparelser gav medieopmærksomhed. Politisk er resultaterne afrapporteret løbende til de relevante udvalg og til kommunens 32 lokalråd. Projektet har inspireret til indholdet i kommunens første borgersamling. Der blev skabt et affaldssamarbejde med Billund Kommune. Teknisk udvalg brugte erfaringer fra Vandel til at indføre borgerdrevne delebiler i 2024. Andet Borgerne afholder åben landsby. Lokalt har man holdt klimafester, banket på døren hos alle husstande og afholdt fællesspisninger i repaircafé.

Grønne uger i Vesthimmerlands Kommune (Vesthimmerlands Kommune)

Beskriv indsatsen kort

I 2022 tog Vesthimmerlands Kommune et vigtigt skridt med lanceringen af indsatsen Grønne Uger. Hvert år i uge 41 og 42, samles kommunen om spændende, sjove og inspirerende aktiviteter, der alle har ét fælles mål: at fremme en grønnere hverdag og styrke fællesskabet om bæredygtige valg. Formålet med Grønne Uger er at inspirere til at tage aktiv del i indsatsen for at reducere klimaeffekten af vores handlinger og værne om Vesthimmerlands unikke natur.

Med det store klima- og miljøarbejde foran os blev det klart, at vi er nødt til at mødes og tale om det, uanset hvem man er, for ellers kommer vi ingen vegne. Gennem tværgående samarbejde på tværs af forvaltninger og med bred inddragelse af lokalsamfundet, herunder borgere, foreninger, virksomheder og uddannelsesinstitutioner, skabes der en stærk platform, hvor fælles indsats og engagement driver forandringen. Arbejdsgruppen vidner om en fælles indsats og består af repræsentanter fra det lokale erhvervskontor, Vesthimmerlands Forsyningen, Vesthimmerlands Bibliotekerne og kommunens Naturekspedition, som alle bidrager med deres unikke perspektiver og ressourcer.

Initiativet nyder også stor politisk opbakning, især fra Klimaudvalget og Teknik- og Miljøudvalget, der i et samarbejde understøtter Grønne Uger. Grønne Uger er ikke blot en indsats – det er en hjørnesten i arbejdet med at nå Vesthimmerlands Kommunes ambitiøse mål om 88 % klimaneutralitet inden 2030. Denne indsats bidrager til at skabe opmærksomhed og handling omkring betydningsfulde vanebrud, der gør en forskel i det store billede.

Sidste års program indeholdt blandt andet et inspirerende åbningsarrangement med et foredrag ved designer og bonderøv Søren Vester, som delte ud af sin viden om at leve mere bæredygtigt og fremme omstillingen gennem fællesskab. Inden foredraget var der en rundvisning i Rosenparken i Aalestrup, og under arrangementet blev der serveret smagsprøver fra naturen, tilberedt af Vesthimmerlands Kommunes Naturekspeditions unge Natur Talenter.

Under Grønne uger kunne man blandt andet besøge vilde haver, kirkegårde og Livø, hvor man lærte om biodiversitet og kvashegn. Man kunne deltage i debatten om landbrugets grønne omstilling, høre om, hvordan det var at bo på få kvadratmeter og leve mere bæredygtigt. Gamle sager fik nyt liv på reparationscaféer, der blev sat fokus på fjordens tilstand og man kunne komme ud i naturen med Naturekspeditionen og Klima Karla. Der blev sat fokus på madspild og social bæredygtighed mellem den lokale madbank og en folkeskole-klasse, samt meget mere.

Kommunens rolle i indsatsen

Kommune spiller en central rolle som initiativtager og facilitator, der har taget det første skridt ved at udvikle og lancere Grønne Uger som en del af sin klimaplan. Kommunen som samar-bejdspartner, skaber rammerne for tværgående samarbejde mellem egne forvaltninger og med eksterne aktører, hvilket styrker indsatsen og sikrer, at Grønne Uger bliver en fælles indsats. Ved at inkludere forskellige interessenter sikrer kommunen en bred forankring i lokalsamfundet, hvor Kommunen spiller en vigtig rolle i at inspirere og oplyse borgere og aktører om, der motiverer til deltagelse og forandring. Som kommune er vi også en platform for handling og formidling, hvor lokale initiativer, idéer og aktiviteter kan samles, udvikles og synliggøres. Samlet set er kommunens rolle afgørende, da den driver initiativet frem, og det bindende led, der sikrer samarbejde og fælles retning i indsatsen.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Grønne Uger-konceptet har et stort potentiale for at blive spredt til andre fagområder, aktører, kommuner og lokalsamfund, fordi det bygger på bred inddragelse, tværgående samarbejde og fleksibilitet i temaerne. Mange kommuner står over for lignende klimamål og udfordringer, og senest med tilføjelsen af den Grønne Trepert, som Vesthimmerlands Kommune. Grønne Uger kan let skaleres og tilpasses lokale forhold, hvor andre kommuner kan bruge formatet til at styrke deres egne klima- og naturmålsætninger, fx med en lokal vinkling på bæredygtighed og naturbeskyttelse. Samtidig kan tværkommunale samarbejder skabe endnu større indvirkning.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Grønne Uger i Vesthimmerlands Kommune rummer en række værdifulde erfaringer og indsigter, som kan anvendes til at styrke den igangværende

omstilling – både lokalt og i andre kommuner. Den tværgående tilgang, hvor borgere, foreninger, virksomheder, uddannelses-institutioner og kommunale forvaltninger inddrages, viser, at fælles ansvar og samarbejde skaber større engagement og ejerskab. Kommuner bør prioritere brede partnerskaber og aktiv borgerinddragelse i fremtidige grønne indsatser, da det fremmer lokalt ejerskab.

Grønne Uger har demonstreret vigtigheden af fællesskab og at selv små vanebrud kan gøre en forskel. Det er vigtigt at have fokus på simple, realistiske handlinger, der motiverer til deltagelse. Selv små lokale handlinger kan bidrage til større klima- og miljømål. Kommunens evne til at koordinere, inspirere og skabe rammerne for fælles aktiviteter er afgørende for at samle forskellige aktører om en fælles vision, vi kan ligeledes bidrage med ressourcer, information og synlighed. Det er vigtigt at huske, at Rom ikke blev bygget på en dag, når vi taler om Grønne uger. Med kun få års erfaring er vi stadig i en proces med løbende læring og udvikling, og ny samarbejdspartnere kommer løbende til. Indledende havde Grønne uger et stort fokus på klimahandling, og vi tog til lære at sætte et større fokus på natur. Ved at kombinere fokus på natur- og klimahandling kan Grønne Uger gøre den grønne omstilling mere nærværende og relevant for borgerne. Næste års tema kommer derfor til at omhandle natursyn.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?**

Grønne Uger kombinerer kreativitet, tværgående samarbejde og borgerinddragelse for at fremme den grønne omstilling. Det er ikke kun en kommunal indsats, men en fælles indsats og platform, til at nedbryde siloer og skabe en fælles indsats. Grønne Uger er tilpasset lokale forhold i Vesthimmerlands Kommune, både i forhold til naturens særlige karakter og lokale klimamæssige udfordringer. Med en fleksible og simpel struktur muliggøres det at inkludere mange forskellige aktiviteter og involvere en bred vifte af aktører, hvilket gør konceptet let at tilpasse til andre kommuner og kontekster. Aktiviteterne kombinerer læring, oplevelser og handling og formidler komplekse klimaudfordringer på en enkel og inspirerende måde. Med Grønne uger handler det om at flytte fokus fra store, og måske lidt ukonkrete mål, til handlinger og viden, som er realistiske for borgerne. Samlet set er Grønne Uger nytænkende, fordi det ikke kun fokuserer på én aktør, én aktivitet eller én løsning. I stedet skaber det en helhedsorienteret og inkluderende ramme, der inspirerer og engagerer lokalsamfundet til at tage medansvar for den grønne omstilling. Indsatsen fungerer som et innovativt eksempel på, hvordan kommuner kan

være drivkraften bag bæredygtig forandring gennem kreativitet, samarbejde og borgerinddragelse.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Grønne Uger er et stærkt eksempel på, hvordan en indsats kan blive lokalt forankret gennem bred inddragelse, relevans og fælles ejerskab. Vesthimmerlands Kommune har skabt opbakning og følgeskab på tværs af lokalsamfundet ved aktivt at engagere borgere i alle aldre, erhvervsliv, medarbejdere og politikere i indsatsen. Grønne Uger fokuserer på lokale klima- og naturudfordringer, som borgerne kan relatere til, fx det skal komme ud lokal natur og fremme af bæredygtige vaner og så småt opbygge viden. Alle interesserede inviteres til dialog og får muligheden for at deltage aktivt i planlægningen, få indflydelse og medvirke til at afholde arrangementer, der afspejler deres interesser og ønsker. Den brede inddragelse sikrer, at borgere kan tage del i spændende, lærerige og underholdende aktiviteter, der fremmer nærvær.

Konceptet skaber samtidig rum for lokale idéer og initiativer, hvilket styrker følelsen af medansvar og engagement. Grønne Uger er blevet en tværgående indsats i kommunen som organisation, hvor medarbejdere fra forskellige forvaltninger arbejder sammen om at udvikle og implementere aktiviteter. Dette skaber en fælles forståelse for, hvordan bæredygtighed kan integreres på tværs af kommunale opgaver. Lokalpolitikere har derfor en stærk interesse i at støtte indsatsen, som et vigtigt skridt mod at opnå de politiske mål. Ved at involvere lokalpolitikere i indsatsen – fx i planlægningsfasen og ved deltagelse i arrangementer – styrkes Grønne Ugers synlighed og legitimitet som en prioritet for kommunen. Lokale foreninger og har bidraget med aktiviteter og frivilligt engagement, hvilket styrker indsatsen og sikrer, at den når bredt ud i lokalsamfundet. Ligeledes har konceptet inddraget skoler og uddannelsesinstitutioner hvilket kan være med til at skabe forankring i en ny generation. Samlet set er Grønne Uger lykkedes med at skabe lokal forankring, fordi indsatsen bygger på bred inddragelse, stærke partnerskaber og en klar kobling mellem kommunens overordnede klimamål og konkrete lokale handlinger. Grønne Uger er ikke en engangsindsats, men en tilbagevendende begivenhed, der understøtter kommunens langsigtede klimaplan. Denne kontinuitet giver aktørerne et stabilt udgangspunkt for at engagere sig år efter år, og løbende kan nye samarbejdspartnere komme til.

Offentligt-Privat innovationssamarbejde i erhvervsområdet Padborg Vest (Aabenraa Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Aabenraa Kommune er førende når det gælder den grønne omstilling. Samtidig huser vi et af Nordeuropas største transport- og logistikcentre ud til motorvej E45. Sammen med virksomheder, som ønsker at være tæt på den dansk-tyske grænse, har vi udviklet et nyt 220 hektar stort erhvervsområde, hvor den grønne dagsorden er bærende. Visionen om et blå og grønt erhvervsområde er udviklet i et OPI-samarbejde, og nu omsættes det til virkelighed.

Kommunens rolle i indsatsen

OPI-samarbejdet er politisk prioriteret, og i 2023-24 var der afsat 2 mio. kr. til at udvikle et nyt, grønt erhvervsområde. I samarbejde med virksomhederne i området er muligheder for energifællesskaber, håndtering af overfladevand, biodiversitetsfremme og rekreative ruter, ESG og certificeringer afsøgt. Kommunens rolle har været faciliterende og i samarbejde med virksomhederne er der udviklet en fælles strukturplan Blå og grøn plan. Planen indgår i lokalplanarbejdet og i den kommende kommuneplan.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Et stærkt nabofællesskab blandt virksomhederne har skabt fælles front på problemstillinger, der går på tværs fx overfladevand, områdets biodiversitet og gode forhold for medarbejderne samt fælles indsigt i bl.a. ESG og certificeringer ved nybyggeri. Det skaber sammenhæng og kvalitet i

den grønne udvikling af området og kvalificerer virksomhedernes egne ESG-indsatser. Tilgangen er overførbart til både nye og veletablerede erhvervsområder. I nye områder kan det strukturerede set-up med et stærkt interessentsamarbejde løfte klima- og bæredygtighedsindsatser, arbejdsmarkedsudfordringer mv. og eksisterende områder kan opgraderes fx med flere rekreative ruter til medarbejderne og mangfoldig natur.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

"Udviklingen af Padborg Vest er et praktisk eksempel på, at komplekse problemstillinger kræver fokus på helheder, muligheder og samarbejder.

Læringspunkter er fx:

- Samarbejdet i fokus. Fælles vidensgrundlag hos virksomheder og kommunen ift. ESG, DGNB, BREEAM
- Komplekse emner kræver rum og tid, samarbejde og et fælles vidensløft. Give plads til at afsøge forskellige emner, fremfor straks at søge løsninger.
- Plads til forskellige tilgange. Bl.a. er der udarbejdet principper for forskellig natur – hvor plejede grønne arealer og vild, gold natur er sidestillet.
- Struktureret og helhedsorienteret tilgang i udviklingen af erhvervsområder, det gælder både nye og ældre områder."

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Innovativ, fordi virksomhederne inviterede kommunen ind i deres maskinrum for forretnings-udvikling. Dette har været muligt, fordi området delvist var etableret, og fordi partnerne gerne ville en fælles udvikling. Nytænkende, fordi indsatsen struktureret sætter gang i en udvikling og fokus ikke alene er traditionel byggemodning. Forvaltningen inviterede virksomheder og forsyningsselskab med ind i udviklingsarbejdet. Forvaltningen sad for bordenden, men det var gruppen som sammen definerede indsatsområder og fokus for samarbejdet om et blå og grønt erhvervsområde.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Padborg erhvervsområdet er kendetegnet ved mere end 220 virksomheder, professionelle og med klare holdninger og stærke relationer. Padborg Vest vil med motorvejsbro i 2026 blive endnu tættere knyttet til det nuværende erhvervsområde Padborg Øst. Et område, som er kendetegnet ved værdifuld erhvervsjord i en gammel struktur. Når de to områder smelter sammen forstærkes grundlaget for et større samarbejde om et fortsat løft af hele området som et grønt transport- og logistikcenter. Et erhvervsområde med gode vilkår for naturen, virksomhederne og medarbejderne.

Transport og mobilitet

Gastank til omstilling af tunge køretøjer (Horsens Kommune)

Beskriv indsatsen kort

For at imødekomme den grønne omstilling af transportsektoren, har Service og Beredskab i Horsens Kommune opsat en gastank til at tanke deres tunge køretøjer, som kører på flydende biogas fremfor diesel. Ved at introducere og anvende dette tiltag stiller kommunen sig i front med at omstille sin flåde, så den kører på et fossilfrit drivmiddel. Det er et kæmpe skridt i at nedbringe CO₂-udledningen indenfor transportsektoren.

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunen har varetaget en stor rolle i indsatsen, da denne selv har truffet beslutningen om at opsætte gastanken og selv finansieret det. På nuværende tidspunkt er der en gastank, som er beregnet til at kunne tanke kommunens køretøjer. En gastank til offentlig brug er undervejs, så andre aktører kan anvende den til at tanke deres tunge køretøjer, der også kører på biogas. Herved optræder kommunen som en central aktør, der understøtter markedet i omstillingen af transportområdet.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Projektet har allerede opnået en stor spredning, da Service og Beredskab har en stor del af kommunens buskørsel. Derfor nyder de forskellige fagområder godt af f.eks. buskørsel i biogas-drevne busser. Alt den læring som afdelingen har gjort sig, kan bidrage til lignende kommunale afdelingers omstilling af deres tunge køretøjer. Effekten lokalt har allerede vist sig i form af et succesfuldt udbud af renovationskøretøjer, hvor leverandøren vil gøre brug af gastanken og derved understøtte klimaneutral affaldsindsamling.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Indsatsen har krævet nogle økonomiske midler at etablere og drifte. Til gengæld sikrer indsatsen en høj grad af forsyningssikkerhed. Hvis der skulle opstå en situation, hvor det

ikke er muligt at anvende el, har vi et alternativ, som vi kan anvende, så Service og Beredskab fortsat kan udføre deres funktioner. Indsatsen er derudover lykkedes med at skabe foran-kring, således at der indtænkes og prioriteres indkøb af tunge køretøjer, der har biogas som drivmiddel, når der skal foretages udskiftning af køretøjer.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Indsatsen er nytænkende, da vi er en af få kommuner i landet, der stiller indsatsen til rådighed først og fremmest til egne køretøjer og nu snart andre aktører i kommunen, der også anvender tunge køretøjer på biogas. Herved går vi som kommune i front og understøtter den grønne omstilling af tunge køretøjer i kommunen. Indsatsen har resulteret i, at vi i 2023 er lykkedes med at omstille 49,1% af kommunens tunge transport til grønne drivmidler.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Der har været stor politisk opbakning til indsatsen, da det også har en tydelig CO2-reducerende effekt. Opbakningen til indsatsen er steget blandt medarbejdere, da det blev tydeligt, at der ikke var en forskel i funktionaliteten af køretøjer, der havde en motor på hhv. biogas og fossile brændstoffer. Derudover er der stor positivitet blandt medarbejdere og politikere om den løbende udskiftning af køretøjer med fossile brændstoffer, fordi vi nedbringer vores CO2-udledning og får indfriet tiltag i vores klimahandleplan om at omstille den kommunale flåde.

Bæredygtigt byggeri

Hampens Hus (Guldborgsund Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Byggebranchen tegner sig ifølge FN for 40% af de samlede CO₂-udledninger globalt. Hampens Hus er et visionært værdikæde-projekt, der skal inspirere og vise vejen til en bæredygtig byggebranche med biobaserede byggematerialer som omdrejningspunkt. Til efteråret 2025 vil Hampens Hus stå færdigt ved Merkurs Plads 1, 4800 Nykøbing F. Alle partnere vil løbende dele deres viden for at sikre maksimalt udbytte for så mange som muligt - både i byggebranchen og i andre led af den biobaserede værdi-kæde.

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunen har flere roller i den grønne omstilling som virksomhed, myndighed, selskabsejer og facilitator. Hampens Hus er et projekt, hvor flere af rollerne er i spil på samme tid. Dette gælder i kommunens rolle som virksomhed (bygherre). Kommunens rolle som myndighed er også i fokus, da biobaserede byggematerialer stiller nye krav til sagsbehandling. Kommunens rolle som facilitator er ligeledes fremtræden, da kommunen ønsker at facilitere omstillingen fra fossile til biobaserede ressourcer.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Fire måneder efter vedtagelse af den Bæredygtige Indkøbs- og Udbudspolitik offentliggjorde Guldborgsund Kommune planerne for udbud af Hampens Hus. Hampens Hus skal bygges med flest mulige hampe-produkter for at vise den lavest mulige klimabelastning til følge. Ambitionen er, at få dilemmaer frem og tydeliggøre, hvor og hvorfor vi har prioriteret materialer eller design, som i sidste ende måske medfører en dårligere LCA-beregning. Hampens Hus skal vise muligheden for at bygge opvarmede og uopvarmede byggerier. Det skal monitoreres og gøre os klogere på, hvordan vi skal bygge fremover og skabe en lille bølge i det

store hav til en hurtigere omstilling af dyrkning af industri-hamp i Danmark.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

De involverede partnere i Hampens Hus-projektet arbejder ud fra et 'åben bog'-princip, hvor viden og erfaringer deles på tværs for at opnå maksimalt udbytte for så mange som overhovedet muligt. Dette gælder ikke blot materialedokumentation men også eksempelvis ift.

myndighedsbehandling, udbudsmodeller, partneraftale mellem totalrådgiver og hoveden-treprenør samt erfaringsudveksling ift. dyrkning af hamp på Lolland-Falster. Andre kommuner er mere end velkomne til at følge med i byggeriet af Hampens Hus. Guldborgsund Kommune vil desuden opfordre andre kommuner til gennem deres indkøb og udbud at fremme samar-bejder, partnerskaber og innovation med afsæt i grøn omstilling.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Hampens Hus skal være omdrejningspunkt for at arbejde med etablering af nye lokale værdikæder baseret på dyrkning af hamp. Hampens Hus bliver et fysisk fix-punkt og living lab, hvor alle interesserede inviteres til at opleve et åndbart hus med mange forskellige hampebaserede materialer – fra gulv til tag. Hampens Hus vil huse en anden grøn-omstillings-løsning: en pilotproduktion af varmtvandsfisk i et RAS-system (Recirculating Aquaculture System). Den høje luftfugtighed fra fiskeproduktionen vil bidrage til en stresstest af byggematerialerne, som vil blive monitoreret.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Hampens Hus er initieret af Guldborgsund Kommune på tværs af flere forvaltninger, herunder Center for Teknik & Miljø og Center for Politik & Personale. Hampens Hus er dog langt fra et rent kommunalt projekt. Bag projektet står ligeledes Center for erhvervsrettede uddannelser Lolland-Falster (CELF), Landboforeningen Agrovi, erhvervs-fremmeorganisationen Business Lolland-Falster samt Bioøkonomisk Vækstcenter. Totalrådgiver

og arkitekt er nikolova/aarsø, hovedentreprenør er Adserballe & Knudsen A/S, Structured Environment står for beregning af de bærende konstruktioner, DTU står for monitorering, Birkelink for grøn projektudvikling. Hampens Hus medfinansieres af Realdania og EU-projektet BBOBB.

Kompetenceforløb for lokale håndværkere i bæredygtigt og mere cirkulært byggeri (Helsingør Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Helsingør Kommune ønskede via et kompetenceforløb at klæde lokale virksomheder i kommunen på til de krav, der forventes i de kommende år, når det gælder bæredygtigt og cirkulært byggeri. Målgruppen er arkitekt- og rådgivningsvirksomheder samt entreprenører- og håndværksvirksomheder, der arbejder inden for bygge-, anlægs- og installationsbranchen. Kompetencetilbuddet bestod af tre moduler af hver tre timers varighed, hvor 3. modul var opdelt og målrettet hhv. udførende og rådgivende virksomheder.

Kommunens rolle i indsatsen

Helsingør Kommune har udviklet kompetenceforløbet i samarbejde med Michael Nielsen, der ligeledes fungerede som moderator ved de fire moduler. Michael har indgående branche-kendskab via mange års arbejde med byggeriets udvikling og innovation i bl.a. DI, Dansk Byggeri og CONCITO samt som aktivt bestyrelsesmedlem i en række virksomheder og organisationer i byggeriet. Kommunen har finansieret udvikling og afholdelse af forløbet samt selv bidraget med oplæg undervejs som planmyndighed og bygherre.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Der var meget stor interesse for tilbuddet og forløbet fik en rigtig god evaluering af deltagerne. Selvom mange af virksomhederne i kommunen er små og ikke selv står foran ESG rapportering, så skal de ofte levere data til

større samarbejdspartnere. Nu har de fået indsigt i, hvad det går ud på og konkrete eksempler på, hvordan de selv kan arbejde med bæredygtighedsdagsordenen i egen virksomhed. Repræsentanter fra branchen har sagt, at det har givet et stort kollektiv løft, hvor alle har flyttet udviklings fokus. Der er et stort spredningspotentiale i at udbrede konceptet til andre kommuner. Der er så vidt vides ingen andre kommuner, der har afprøvet et tilsvarende forløb målrettet byggeriet.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Det er en god investering at lave et branchespecifikt vidensløft. Deltagerne har fået oversat en masse regler og termer, og de har fået en masse inspiration til både store og små ting, som de selv kan gøre. Samtidig har de på tværs af branchen fået skabt kontakter til lokale virksomheder, som kan være mulige samarbejdspartnere på projekter, hvor nye værktøjer, materialer, arbejdsmetoder mv. skal afprøves og anvendes. Det har fungeret godt med kombinationen af 2 fællesmoduler et modul målrettet hhv. de udøvende håndværkere og til rådgiverne, med udgangspunkt i de to gruppers forskellige præmisser. Det var altafgørende for kompetenceforløbets succes med dygtige og relevante oplægsholdere.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Samarbejdet mellem kommunen og erhvervslivet med fokus på bæredygtigt og cirkulært byggeri er nyt. Det har været alt afgørende for forløbets relevans, at det er udarbejdet i samarbejde med en, der har indgående branchekendskab og som ved hvilke problemstillinger, der præger hverdagen i branchen. Det er en branche præget af mange traditioner, som kan blive udfordret i forbindelse med den grønne omstilling. Det har også været vigtigt, at kommunen selv gav et bud på, hvordan kommunen som bygherre vil efterspørge klima- og bæredygtighed i forbindelse med udbud i fremtiden og viste gode cases på, at klima- og bæredygtighed i byggeprojekter ikke behøver at være en meget dyrere løsning.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Forløbet er udviklet i forlængelse af et tæt og godt tværfagligt samarbejde mellem OneStop Erhverv og Klimasekretariatet. Med deltagelse af 56 lokale repræsentanter fra branchen, så blev forløbet meget vel modtaget og bredt forankret fra starten lokalt og med deltagere fra både den aktivt udøvende og rådgivende del af branchen. En lokal repræsentant fra branchen har her 6 måneder senere sagt, at det har givet et stort kollektiv løft blandt håndværkerne, hvor resultatet er, at de der deltog klart, har flyttet deres udviklingsfokus mod bæredygtighed og cirkulært byggeri. Der været en efterspørgsel på en opfølgning på forløbet, hvilket kommunen forventer at gennemføre inden sommerferien 2025.

Rønde Børnehus er programmeret som pilotprojekt ud fra Syddjurs Kommunes Bæredygtighedsstrategi for kommunale ejendomme. Et byggeri, hvor arkitektur, funktionalitet og cirkularitet går hånd i hånd. Et byggeri med respekt for børnenes fremtid (Syddjurs Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Syddjurs Kommune har udviklet en bæredygtighedsstrategi for kommunale ejendomme, der skaber fælles retning og mål for mere bæredygtighed i kommunale bygninger. Vi skærper vores valg og for at det lykkes, skal der bl.a. være særligt fokus på tværfaglig anvendelse af arealer. Det viser sig bl.a. i Rønde Børnehus pilotprojekt, hvor vi i enighed med brugeren bygger så få m2 som muligt og gør det så bæredygtigt som muligt. For børnenes fremtid.

Kommunens rolle i indsatsen

Syddjurs Kommune har programmeret et pilotprojekt efter Bæredygtighedsstrategien, hvor arkitektur, funktionalitet og cirkularitet går hånd i hånd. En institution med stor respekt for børnenes fremtid. Rønde Børnehus er til 112 børn (0-6 år), med mulighed for udvidelse. Ibrugtagning primo 2026. Syddjurs Kommune har tilsluttet sig Reduction Roadmap og pilot-projektet forsøges bearbejdet som et af de første institutioner i Danmark som kommer i overensstemmelse hermed 5,8 kg CO₂ pr m² pr år.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Bæredygtighedsstrategi og pilotprojekt har stor interesse i andre kommuner og hos samarbejdspartnere i Byggeriet. Ved gennemførelse af et bæredygtigt byggeri er der helt særligt fokus på tidlig inddragelse og samarbejde mellem totalentreprenørteam og byggherre, for at sikre et tættere samarbejde omkring udvikling af projektet. We Build Denmark har givet støtte til Totalentreprenørteamet til samarbejde omkring innovation af bæredygtige løsninger som kan indgå i projektet Pilotprojektet og strategien blev præsenteret på Building Green Århus 2024 og erfaringerne kommer på Building Green igen i 2025. Der arbejdes på en kommende netværksgruppe omkring bæredygtighed i Øst/Midtjylland (mindre kommuner).

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Fælles mål for mere bæredygtighed i Syddjurs Kommune kræver mod, fra Byråd og forvaltning, til at tænke anderledes og kræver særlig handling at gennemføre. Nye metoder og løsninger afprøves for at mindske klimaaftrykket og styrke biodiversiteten. Vigtigt og nødvendigt at skabe tværgående samarbejde internt og eksternt og gennemføre fælles handling. F.eks. samarbejder pilotprojektet med forsikringsselskabet for at finde afhjælpende tiltag til de udfordringer der kan være ved nye løsninger og materialer. Baseline skal udvikles og opdateres løbende, så handlingerne synliggøres. Dette kræver, at der bliver mere fokus på CO₂-registrering, hvor vi i dag er mere dygtige til registrering i kr/øre.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?

Syddjurs Kommune ønsker at opføre projektet med så lav klimapåvirkning målt i CO₂ pr m² pr år som muligt og ligeledes med fokus på biodiversitet. Det bebyggede areal begrænses og reducerer den samlede klimapåvirkningen. Bygningsdesign og materialevalg optimeres og der benyttes genbrugs- og biogene materialer (halmelementer) og udearealer berøres mindst muligt. Cirkulært bæredygtigt byggeri, hvor konstruktioner og enkeltkomponenter skal kunne adskilles, udskiftes, og indgå i et cirkulært kredsløb i bygningens drift og ved endt levetid. Design for adskillelse skal være med til at sikre bygningen en lang levetid, lave driftsudgifter, samt en høj miljømæssig og økonomisk værdi i fremtiden.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og
følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere
forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Byrådets godkendelse af strategien, hvor vi bygger så lidt som muligt, har konsekvens for alle afdelinger i Syddjurs Kommune, hvor der, som i andre kommuner, er ønsker og behov for renovering, tilbygning, nybyggeri samt drift og vedligehold. Arbejdet, at skabe følgeskab, er i proces. Lokale håndværkssvirksomheder inviteres til dialog- og inspirationsmøder om bæredygtige tiltag og får konkret mulighed for hjælp til LCA udfordringer. Pilotprojektet har opnået stor interesse blandt andre kommuner, rådgivere, lokalsamfund og lokal politisk. Der er opbakning og følgeskab fra brugere. Naboerne inviteres til byggepladsen og har mulighed for at følge udførelsen og levere genbrugsmaterialer og planter.

Natur og klimatilpasning

Klimatilpasningsanlæg ved Strandby Have i Greve Kommune

Beskriv indsatsen kort

Klimatilpasningsanlægget ved Strandby Have er et eksempel på, hvordan man ved at indtænke tilpasning tidligt i byudviklingsprocessen kan håndtere både eksisterende regnvandsudfordringer, fremtidssikre nye boligområder og øge områdets rekreative værdi. Der er fx anlagt sala-manderplatform, faunapassager, vadested, Tiny Forest, stier mv., foruden et pilotforsøg med et rensesystem til rentvandsbassin, så dele af regnvandsbassinet fremstår med renere regn-vand til fordel for biodiversiteten.

Kommunens rolle i indsatsen

Via strategisk arbejde med klimatilpasning har Greve Kommune i et tværgående samarbejde ml. byplanlægning, miljømyndighedsarbejde, udvikler og KLAR Forsyning faciliteret skabelsen af anlægget, der både klimatilpasser naboområderne og den nye bydel. I planlægnings- og udbudsfasen er kommunen lykkedes med at samle klimatilpasningen til et større sammen-hængende blågrønt bånd med forbindelse til stranden. Anlægget er anlagt og driftes i samarbejde med KLAR Forsyning.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Behovet for at kunne se og udnytte synergier er stigende, og hvis kommunerne skal lykkes, er en tværgående indsats, som denne, nødvendig. Anlægget er et eksempel på strategisk og langsigtet planlægning, hvor der var behov for at koordinere og finde synergi blandt f.eks. salg af kommunale grunde, opførelse af nye boliger, klimatilpasning af eksisterende og nyt, grønne åndehuller med biodiversitet samt trygheds- og fællesskabende områder. Derudover har det krævet investering i rekreative elementer og åbenhed ift. den nye rensesystem. Regnvandet renses for uønskede partikler og olie fra vejvandet mm., og det står klarere og øger biodiversite-

ten og leved forholdene for insekter og andet dyreliv.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Processen med at udvikle byområdet har involveret mange forskellige fagområder, aktører og borgere. Ved bredt samarbejde har det været muligt at udvikle en ny, attraktiv og spændende bydel i Greve Nord. Det har givet erfaring med at anlægge klimabassiner og faunapassager der fungerer som blågrønne rekreative områder med vild natur og lav pleje i et tæt befolket boligområde. Brugere har taget området til sig, og det stiller ikke krav til mere drift. Endelig er der mulighed for at anvende rensemetoden fremadrettet i andre klimatilpasningsprojekter. Enten som her, ved at indrette et særligt rentvandsbassin, eller ved at øge renskapaciteten i mindre bassiner.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det er nytænkende i forhold til at sammentænkte byudvikling med klimatilpasning og blågrønne løsninger som øger trivsel og rekreative muligheder for borgerne. SCL-renseselementet er innovativt ift. at kunne:

1. Spare drifts- og anlægskroner, hvis bassiner kan være mindre
2. Give renere vand. Rensesystemet fjerner partikler fra vandet, hvilket letter driften, da anlægget sjældnere skal oprenses.

Den bedre rensning kan potentielt reducere pladskravet til nye klimatilpasningsbassiner, og der er mulighed for at tilføje metoden ved klimatilpasning i et eksisterende byområde. Rense-metoden kan designes efter hvilke stoffer, der skal fjernes.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

I processen med at byudvikle området har der været behov for at inddrage mange aktører, da byudviklingsområdet var fordelt ml. flere grundejere, brugere, interessenter mv. I opstarts-fasen blev der nedsat et brugerråd og foretaget markvandring. Det kræver politisk mod, når grønne arealer skal

omdannes til nye anvendelsesformål. Den fokuserede indsats på at gøre klimabassinet til et forbedret rekreativt element i området, har været afgørende for at nå målet. Både Greve Kommune og KLAR Forsyning har oplevet stor interesse og modtaget mange positive tilbagemeldinger for området, der nu bliver flittigt besøgt af børnehaver, naboer og andre, som nyder dyrelivet og den varierede beplantning.

Sakskøbing Sluse (Guldborgsund Kommune)

Beskriv indsatsen kort

I Sakskøbing opføres der netop nu en sluse, som skal sikre byen mod stormflod. Projektet udføres i et samarbejde mellem lokale borgere og Guldborgsund Kommune. Anlægget forventes at være færdigt i efteråret 2025. Sakskøbing Sluse har været i støbeskeen siden 2015. Lokale ildsjæle kom med ideen om en sluse, som én gang for alle skulle sikre byen mod oversvømmelser. Projektet har været igennem et turbulent forløb, men med de seneste hændelser ser flere og flere efterhånden projektets værdi.

Kommunens rolle i indsatsen

Forløbet over snart 10 år fra idefase til start udførelse har været varetaget af Guldborgsund Kommune (myndighed, tilladelser ansøgninger etc.). De beskyttede lodsejere skal imidlertid selv betale for og forestå udførelsen. Det at skabe et samarbejde med en præmis om, at vi som kommune ikke må figurere som bygherre på et kompliceret projekt til 40 mio. kr. - derimod laget selv - har været en stor opgave, der har krævet transparens, og et personligt forpligtende tillidsforhold parterne imellem.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Effekten er meget konkret, lokalt for området i Sakskøbing. Byen har været udsat for flere højvandssituationer de seneste år, med betydning for udsatte lodsejeres livskvalitet, ejendomsværdi, ultimativt måske endda mulighed for at tegne forsikringer på ejendom. Et lokalområde, der på den måde er

truet, vil i højere grad end ellers blive truet af lavere attraktivitet affolkning – selv en skøn købstad som Saksøbing. Som et af de første kystsikringsprojekter med den kompleksitet, vil projektet kunne tjene som eksempel for andre projekter landet over, såvel vise vejen for, hvordan projekter uden for den kommunale kerneopgave kan udvikles og udføres i et samarbejde mellem Kommune og borger.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Saksøbing Sluse vil når det står færdigt i efteråret 2025 være en inspirationskilde til andre kommuner og borgergrupper, som har lignende udfordringer ift. klimatilpasning. Forløbet over de snart 10 år har naturligvis budt på både gode og dårlige beslutninger. Denne viden vil formentlig kunne gavne andre klimatilpasningsprojekter rundt omkring i landet. Der vil være ting, der med fordel vil kunne kopieres, mens der ligeledes vil være beslutninger, der bør undgås. Guldborgsund Kommune stiller med glæde op og fortæller om projektets erfaringer – gode såvel som dårlige.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Selve idéen om en sluse tværs over Saksøbing Fjord trækker rødder tilbage til den daværende Saksøbing Kommune. Her arbejdede ingeniørkollagerne Kjeld Wagner og Erik Bohn Jespersen, indtil de i 2006 begge gik på pension. Inspireret af blandt andet de fremskudte diger i Sønderjylland og store sluser ved Ribe og Højer, fik Kjeld Wagner idéen til en sluse tværs over Saksøbing Fjord. Idéen præsenterede han for ti år siden til sin mangeårige kollega Erik Bohn Jespersen: ”Den skal fungere på den måde, at får man varsel om storm og højvande, så trykker man på en kontakt, så lukker slusen automatisk”, fortæller Erik Bohn Jespersen og tilføjer: ”Og siden har kommunen arbejdet videre med det”.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Som det fremgår af ovenstående fortælling omkring, hvordan ideen om Saksøbing Sluse blev til, er det et projekt, der er meget lokalt forankret. Dette er dog ikke ensbetydende med, at projektet ikke har mødt modstand. Der er således mange interesser, der skal tilgodeses i forbindelse med et sådant stort anlægsprojekt, herunder eksempelvis lokale sejlklubber. Projektet ville dog aldrig kunne lade sig gøre, hvis ikke borgerne var med til at bidrage til finansieringen.

Hvidovres vilde virksomheder på Avedøre Holme – Biodiversitet i Danmarks grønneste erhvervsområde (Hvidovre Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Biodiversitet er en vigtig indsats i det innovative netværkssamarbejde mellem virksomhederne, Industri- og Grundejerforeningen Avedøre Holme og Hvidovre Kommune. I alt har 19 virksomheder og kommunen tilsammen omlagt ca. 15 hektar til vilde bede og uslået græs. Insekt-tællinger i græsplæner og vilde blomsterenge hos tre virksomheder har vist, at

biodiversiteten er øget markant med fund af i alt 204 forskellige insektarter; hvoraf nogle af dem er sjældne og kun findes få steder i Danmark.

Kommunens rolle i indsatsen

Hvidovre Kommune har faciliteret dialogen og har bidraget med viden indenfor natur og biodiversitet. Den praktiske støtte fra kommunen gjorde det nemmere for virksomhederne at deltage, da de ikke har skullet opfinde løsninger selv, men kunne få rådgivning og praktisk hjælp. Derudover har kommunen bidraget med arealer, særligt vejrabatter, der er blevet omlagt fra græs til blomstereng. De fungerer som en motorvej for insekterne, og forbinder på den måde virksomhedernes områder med blomstereng.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Effekten har været overvældende. Antallet af insekter er forøget med op til 52 gange, og der er fundet flere sjældne insektarter, hvilket giver et vigtigt bidrag til biodiversiteten. Arbejdet med at udlægge engarealer har desuden inspireret virksomhederne til også at opsætte mursejler-kasser, tårnfalkekasser og etablering af kvashegn. Indsatsen kan inspirere alle virksomheder og kommuner til at gøre en indsats for at øge biodiversiteten, og den kan overføres til andre netværk, som fx grundejerforeninger med villahaver. Kommunerne kan desuden blive inspireret af engagementet hos virksomhederne, når de sammen med kommunen sætter en fælles dagsorden.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Arbejdet med biodiversitet viser, at erhverv og natur kan gå hånd i hånd, og at selv små skridt tæller. Ved at omlægge arealer har rigtig mange fået en oplevelse af at gå fra et ensformigt ”ørkenlandskab” af slået græs og beton til et farverigt levende område. Og hos en række af de deltagende virksomheder har medarbejdere fået en stolthed ved, at deres virksomhed er med til at gøre en forskel. Når kommunen tager initiativet og koordinerer og sparrer med virksomhederne, vil virksomhederne gerne engagere sig lokalt i at løse biodiversitets- og klimakriserne. Samarbejdet mellem parterne styrker forståelsen, engagementet og videndelin-gen mellem

virksomhederne.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det er i sig selv nytænkende, at et erhvervsområde skal være grønt og fremme biodiversitet. Hvidovre Kommune har i flere år koordineret grøn omstilling mellem virksomheder og parter som Erhvervshus Hovedstaden og Gate 21. Netværket på Avedøre Holme adskiller sig bl.a. ved, at Hvidovre Kommune har været nysgerrige på, hvordan kommunen kunne samarbejde med virksomhederne om fælles dagsordner. I netværkssamarbejdet har kommunen koordineret og bidraget med økonomi, når projekterne har haft behov for ekspertvejledning. Samtidig har kommunen arbejdet agilt, samt været handlekraftig og fleksible i forhold til momentum i netværket.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Idéen til indsatsen om at fremme områdets biodiversitet stammer fra Hvidovre Kommunes netværkssamarbejde på Avedøre Holme, hvor nogle lokale virksomheder viste interesse for denne dagsorden. Disse virksomheder og kommunen har i forbindelse med arbejdet kontaktet naboer og potentielle virksomheder for at få flere med i initiativet. Hvidovre Kommune har bidraget til at udbrede kendskabet til indsatsen, bl.a. via facilitering af netværket og via kommunens nyhedsbrev til virksomhederne.

Grøn Omstilling af Viby Øst (Roskilde Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Den grønne omstilling af Viby Øst har taget udgangspunkt i en helhedsplan for området, som har medført udtagning af dyrkede arealer til byudvikling, spildevandshåndtering, klimatilpasning og rekreative formål. Der er etableret en folkeskov og store arealer til friluftsliv, som via trampestier, gang- og cykelstier forbinder den østlige del af Viby til det omkringliggende opland. Regnvandet ledes nu i render på overfladen og opsamles i et ådalsbassin, som tidligere var opdyrket lavbundsjord. Samlet set har projektet både medført en reduktion af CO2 og sikret mod oversvømmelser nedstrøms.

Kommunens rolle i indsatsen

Roskilde Kommune har udarbejdet en handleplan for hele området, en lokalplan for den del af området som skal bebygges og et spildevandstillæg til regnvandshåndteringen. Forsyningen har finansieret vandhåndteringen, mens Roskilde Kommune har finansieret de rekreative tiltag i form af trampestier, gang- og cykelstier, opholdssteder, omlægning af dyrkede arealer til græssletter og folkeskov m.v. Hele området forbindelser den østlige del af Viby, og særligt idrætsområdet og hallen, med det øvrige opland, med indlagte og opmålte ruter til løb, vandring og cykling.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

En dronevideo med tilhørende fortælling og tekst, udarbejdet af GATE21 og Roskilde Kommune, har kunnet formidle projektet i en klar og kort form: <https://www.youtube.com/watch?v=XQP9RhU-0Co>. Det er blevet vist frem i felten på KL's Vand- og Natur- og Klimatilpasningsnetværk d. 18. juni 2024. Herefter på Klimaalliancens Årsmøde i Kalundborg d. 2. oktober 2024, og senest på et møde i Sjællands Klimasamarbejde ved Region Sjælland. Det særlige ved nærværende projekt, er at det udspringer af en helt ordinær planproces, hvor der blot er blevet analyseret for mulige afledte indsatser i forhold til den grønne omstilling. Det kan i omfang ikke matche større klimatilpasningsprojekter eller tilsvarende CO2 reducerende lavbund- og skovplantningsprojekter, men viser hvordan det er muligt med simple greb, at indarbejde mindre grønne omstillinger i forbindelse med langt de fleste planprocesser.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Projektet har vist, at planprocessen er et godt sted at starte, når vi som kommune skal bidrage til den grønne omstilling. Udpegning af områder som er særlig sårbare for oversvømmelser er en lang proces, der kræver mange beregninger og er baseret på et usikkert grundlag, hvorfor de endelige beslutninger om klimatilpasning ofte skydes i mange år, og som regel kræver beviselige hændelser med følgeskader, før der sker en handling. Tilsvarende gælder det for imødegåelsen af klimaændringer, hvor CO2 reducerende tiltag, som udtagning af lavbunds-jorde, skovrejsning, mindre og ændret forbrug etc. er baseret på frivillighed og derfor ikke kan implementeres direkte af kommunerne.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det nytænkende er, at processen har været drevet af handleplanen, mens lokalplanen og spildevandstillægget kun har støttet op, om de ideer handleplanen har peget på. Kommunen og forsyningen har i samarbejde afstemt løsninger, som både økonomisk og CO2-mæssigt har været de optimale, og herunder har tilgodeset den grønne omstilling. Borgerne, og lokale interessenter, har bidraget med konkrete ønsker, som har målrettet planlægningen af det rekreative. Samlet set er det den tværfaglige tilgang, der har sikret det positive resultat.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Handleplanen har været ankerpunktet i hele processen. På de udarbejdede kortskitser og tilhørende borgermøder og interne møder kunne alle se potentialerne fra netop deres synsvinkel. Idrætsklubberne kunne se muligheder for at sprede deres aktiviteter ud i landskabet. Trafikalt kunne de mange gang- og cykelstier skabe forbindelser for skoleveje til børn i oplandet. Naturforeninger og borgere kunne komme på nye ture ud i landskabet og nyde ophold undervejs. Folkeskoven gav mulighed for lokalt medejerskab af den grønne omstilling og en tiltrængt mulighed for at få let adgang til en skov. De nedstrøms liggende kommuner fik mere rent vand i

Skensved å og langt færre oversvømmelser. Internt i forvaltningen har mange afdelinger kunne samarbejde om optimering af planudvikling, idrætsfaciliteter, naturoplevelser, klimatilpasning, klimaimødegåelse og vandløbskvalitet i en proces.

Projekt Sund Vejle Fjord (Vejle Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Vejle Fjord og de kystnære farvande i Danmark er i dyb krise! Kvælstofbelastningen fra land og by har siden 1950'erne kvælt de marine økosystemer. Dermed er vigtige økosystemtjenester såsom f.eks. fiksering af CO₂, kvælstof og fosfor, naturlig kystsikring og fiskeri sat ud af kraft. Ved at genskabe ålegræs, stenrev og muslingebanker, har Projekt Sund Vejle Fjord, de seneste 6 år, søgt at vende denne udvikling. Fra 2025 er der desuden bevilget økonomi til en helhedsorienteret tilgang, der – parallelt med den marine naturgenopretning sætter fokus på resiliens, samt ændret arealanvendelse i oplandet til Vejle Fjord og dermed også årsagerne til fjordens dårlige tilstand.

Kommunens rolle i indsatsen

Med Vejle Kommune som projektejer og SDU som formel partner og ansvarlig for den viden-skabelige overbygning i projektet, er der siden 2019 udplantet 6 ha. ålegræs, udlagt 53 ha. muslingebanker samt etableret 8 ha. stenrev i Vejle Fjord. Med afsæt i en oplandsanalyse, der måler hvor kvælstofudledningen primært kommer fra, forvalter Vejle Kommune den marine naturgenopretning i Vejle Fjord. Det sker i et koordineret samspil med planerne for ændret arealanvendelse i oplandet til Vejle Å. Derudover integrerer projektet koordination, der sikrer resiliens og klimasikring omkring Vejle Fjord, hvor alle relevante institutioner; landbrug, DN, spildevand, havn og kommune indgår i en formel styregruppe.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

I regi af EU´s naturgenopretningsforordning er der lagt op til bindende mål for genopretning af natur. I Danmark har grøn trepart lagt sporene for en arealomlægning og fremtidens kvælstof-regulering. Desuden skal vores byer og kyster sikres imod et nyt klimascenarie – en gigantisk opgave, der lige nu banker på i mange kommuner. Med så stort et politisk fokus, er det vigtigt, er der tilvejebringes løsningsmodeller, der kan inspirere bredt. Effekten af projekt Sund Vejle Fjord skal ses i lyset af de forvaltningsmæssige erfaringer, der genereres på tværs af forsyningssektor, landbrug, forskning og kommune. Derudover tilvejebringer projektet vigtig grundforskning, idet alle naturgenopretningstiltag er anlagt langs en eutrofieringsgradient, der strækker sig fra inder- til yderfjord. Dette setup gør det muligt for SDU at dokumentere, hvorledes initiativerne i Vejle Fjord udvikler sig afhængigt af de kvælstofrelaterede presfaktorer.

**Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale
Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?**

Med Projekt Sund Vejle Fjord er det dokumenteret, hvordan en række marine virkemidler baner vejen for en succesfuld genopretning af økosystemerne i Vejle Fjord. Den dokumentation, der genereres omkring virkemidler, metoder og nye innovative tiltag publiceres og gøres tilgængelig på alle niveauer. Kombineret med rollen som praktisk forsøgscenter (Experimentarium) for den marine naturgenopretning i Danmark og det outreach der ligger heri, vil genereret viden, processer og praktiske erfaringer blive givet videre til øvrige naturforvaltere og frivillige organisationer på området, herunder direkte implementeret i anbefalinger og guidelines gennem Center for Marin Naturgenopretning. De faglige erfaringer indarbejdes desuden i vejledninger og best practise-dokumenter, som udgives af Center for Marin Naturgenopretning.

**Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?**

Den terrestriske naturgenopretning på enge, overdrev og heder har længe været praktiseret i en kommunal kontekst. Den marine naturgenopretning udgør et helt uskrevet blad, og er et begreb defineret med projekt Sund Vejle

Fjord. I henhold til udkast for NOVANA-rapporten 2024, blev der i 2023 beregnet en total kvælstoftilførsel fra land på 65.000 ton. Det er mere en 44% højere end i 2022. Til trods for den brændende platform, som det danske havmiljø udgør i dag, så har der, siden kommunalreformen, været meget begrænset aktivitet på det marine område. Der mangler viden om de komplicerede biologiske processer i vores havmiljø, og hvordan vi hurtigst og mest omkostningseffektivt opnår en bedre miljøtilstand. Med Projekt Sund Vejle Fjord er det dokumenteret hvordan en række marine virkemidler kan implementeres i Danmark og hvordan man mest hensigtsmæssigt laver en forvaltningsstruktur, der kobler opland og recipient sammen.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Tabet af biodiversitet og klimaforandringer afstedkommer allerede i dag store problemer. Med endnu større udfordringer på vej, er det vigtigt, at den brede offentlighed ikke mister incitament til selv at agere i eget nærmiljø og fortsat lægge et politisk pres. Ved konkret at involvere lokale parter i arbejdet med den marine naturgenopretning, er der skabt en vigtig alliance. Projektets målsætning er ikke ensidigt at reetablere ålegræs, stenrev og muslingebanker, men i lige så høj grad at mobilisere, bevidstgøre og involvere almene borgere. Med afsæt i udstillinger, lokale events og et særligt fokus på borgernes egne fortællinger i medierne, har historien om Sund Vejle Fjord været med til at sætte den politiske dagsorden. Ministre fra ind- og udland har besøgt projektet, ligesom medier fra den store verden har rapporteret fra Vejle Fjord, hvilket lokalt har medvirket til at løfte sagens vigtighed og relevans og dermed opbakning til projektet.

Energi- og varmeforsyningsinfrastruktur

Sæt grøn strøm til virksomhederne - Industrienergifællesskab Avedøre Holme (Hvidovre Kommune)

Beskriv indsatsen kort

I det innovative netværkssamarbejde mellem Industri- og Grundejerforeningen Avedøre Hol-me og Hvidovre Kommune er der en vision om at blive selvforsynende med vedvarende energi. Dette bidrager væsentligt til Hvidovre Kommunes Klimaplan 2045. 22 virksomheder ønsker at danne et industrienergifællesskab, hvor de i fællesskab kan producere el og dele den med hinanden. Loven spænder ben, og projektet fokuserer nu på fælles indkøb af solceller og el fra lokale producenter og arbejder på en lovændring.

Kommunens rolle i indsatsen

Hvidovre Kommune har koordineret og sparret med virksomhederne om at løfte en fælles dagsorden, og har trådt til med økonomi, når projekterne har krævet analyser og anbefalinger fra eksperter. Den praktiske støtte fra kommunen har gjort det nemmere for virksomhederne at deltage, da de ikke har skullet opfinde løsninger selv, men kunne få rådgivning og anbefalinger.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Indsatsen kan inspirere alle virksomheder, både i andre erhvervsområder og enkeltstående, til at opsætte solceller eller anden form for energiproduktion. Kommunerne kan blive inspirerede af hvor langt man kan nå, når man går sammen i forpligtende netværk med lokale virksomheder, og det engagement, der er hos virksomhederne, når virksomheder og kommunen sætter dagsordenen sammen. Mere end 10

kommuner har allerede vist interesse for projektet i forbindelse med, at der er blevet indsamlet interesse-tilkendegivelser.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Indsatsen har vist, at kommuner kan opnå stort engagement fra virksomheder ved at koordinere og sparre med dem. Virksomheder gør en større forskel lokalt, når de samarbejder med andre virksomheder og kommunen. Kommunen skal tage initiativet, så vil virksomhederne gerne engagere sig i at løse biodiversitets- og klimakriserne. Samarbejdet mellem parterne styrker forståelsen, engagementet og videndelingen mellem virksomhederne.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det nytænkende i netværket er, at kommune og virksomheder sammen sætter dagsordenen for at løse biodiversitets- og klimakriserne. Kommunen har været nysgerrig på, hvordan man kunne arbejde med de fælles dagsordner, og har koordineret og støttet økonomisk, når projekterne krævede eksperter. Kommunen har arbejdet agilt og fleksibelt, når der var momentum i netværket.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Idéen til indsatsen om at blive selvforsynende med vedvarende energi stammer fra Hvidovre Kommunes netværkssamarbejde på Avedøre Holme, hvor nogle lokale virksomheder viste interesse for denne dagsorden. Disse virksomheder og kommunen har i forbindelse med arbejdet kontaktet naboer og potentielle virksomheder for at få flere med i initiativet. Hvidovre Kommune har desuden bidraget til at udbrede kendskabet til indsatsen, bl.a. via facilitering af netværket og via kommunens nyhedsbrev til virksomhederne.

Viuf-projektet – når et solcelleprojekt giver ny værdi for lokalområdet (Kolding Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Viuf solcellepark er et banebrydende eks. på at kombinere VE-etablering med synergigevinster. Samarbejdet ml. Better Energy, borgere og kommuner har til gavn for lokal-befolkning omdannet 1/3 af projektområdet fra marker til et nyt rekreativt naturområde. Resultatet er nået ved dialog med lokalbefolkningen som blev inddraget i en reel demokratisk proces. Kolding Kommune stod for dialogen som betød at stærk lokal modstand blev vendt til samarbejde mellem lokalbefolkning og VE-udvikler.

<https://www.betterenergy.dk/parks/parks-in-denmark/viuf-and-hastrup-solar-park/>

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunen er som facilitator med til at sætte nye standarder for hvordan et område kan skabe lokale gevinster samtidig med den grønne omstilling fremmes. Nøglen til samarbejdet er et sæt politiske principper, som sætter rammerne for en åben dialogproces mellem VE-udvikler og lokalbefolkning. Principperne indebærer, at VE-udvikleren påtager sig ansvar for hensynet til lokale beboere og at lokalområdet får gevinst af projektet. Kommunen sikrer at projektet designes holistisk og imødekommer kommunale målsætninger for klima, natur, miljø, friluftsliv og lokal livskvalitet.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Helhedstænkning i Viuf solcellepark har skabt synergigevinster. Ud over 220 ha solceller omfatter projektarealet 50 ha ny lysåben natur med kvæggræsning, 40 ha ny natur med fri succession og 15 ha biodiversitetsskov. Der er genåbnet ca. 2 km vandløb med gydebanks og store sten. 11 km offentlig sti/cykelvej med boardwalks og bord bænkesæt, to udsigtstårne, et madpakkehus og bålplads med to sheltere.

Etablering af en gang- og cykel-tunnel under hovedvejen mellem Viuf by og de rekreative faciliteter. En tinglyst deklARATION sikrer permanent beskyttelse af natur- og skovarealer samt grundvandet indenfor indvindingsoplandet. Inspiration fra projektet og procesmodel kan anvendes i andre kommuner og projekter for at skabe mere medejerskab, rekreative områder og natur.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Kolding Kommune har med udgangspunkt i Viuf solcellepark udviklet en procesmodel, der kan bane vejen for VE-anlæg og samtidig sikre lokal værdi gennem tæt dialog med lokal-samfundet. Resultatet er holistiske projekter med merværdi og flerfunktionalitet. Med udgangspunkt i procesmodellen får kommunens fagmedarbejdere en vigtig rolle som facilitator for processen og for dialogen mellem lokalsamfund og energiselskaber. Forhåndsdialog-processen har været anvendt til syv andre VE-projekter i kommunen med hver individuelt tilpassede versioner af metoden. Procesmodellen kan anvendes i andre sektorer, som Grøn Trepark, naturbeskyttelse eller miljøforvaltning, for at skabe gensidig forståelse mellem og støtte for landmænd, myndigheder, miljøorganisationer og andre.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det er en ny tankegang at kommunen ikke laver stram planlægning af VE-projekters indretning. I stedet er fokus på at skabe god proces indenfor nogle overordnede politiske rammer. De politiske principper: <https://www.kolding.dk/politik/politikker-og-strategier/vedvarende-energi-principper-for-etablering>. Principperne betyder, at VE-udvikler reelt bliver målt på deres evne til både at skabe et lønsomt projekt og samtidig give så meget tilbage til lokalområdet at projektet kan accepteres. Det er nytænkende at VE-udvikler giver lokalområdet stor og faktisk indflydelse. Ligeledes er det innovativt af VE-udvikleren at involvere Danmarks Naturfredningsforenings hovedkontor i udformningen af den tinglyste deklARATION samt give dem påtaleret til dem – sammen med Kolding og Vejle kommuner.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Procesmodellen bygger på en tro på at hvis vi tager hinandens bekymringer og forslag alvorligt så kan vi sammen skabe en langt bedre projektskitse for en energipark der både producerer grøn strøm skaber nye lokale muligheder og ikke opleves som et lokalt monument over ”at blive kørt over”. Udvikleren skriver først en ansøgning efter forhåndsdialogen er afsluttet og resultatet er fremlagt på et borgermøde. De bliver reelt målt på deres evne til både at skabe et lønsomt projekt og samtidigt give så meget tilbage til lokalområdet, at projektet kan accepteres. De lokales aktive medvirken i indvielsesarrangementet i august 2024 vidner om at processen med at inddrage de lokale i forhåndsdialogen er lykkedes. I Kolding er vi stolte af at det er lykkedes med kommunens slogan om at ”designer livet sammen og have borgeren i centrum”.

Energispring – Københavns grønne ejendomspartnerskab (Københavns Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Fjernvarmeforbruget i bygninger udgør 70% af Københavns totale energiforbrug – det skal minimeres. Samtidig skal der fokus på CO₂-udledningen i bygningsdriften. Det gør vi i fællesskab i partnerskabet Energispring med vores 56 partnere fra ejendomsbranchen, som repræsenterer 40% af bygningsmassen i Københavns Kommune. Fremad udvikles Energi-spring til at være en stærk platform for at bygningsejere kan bidrage til Københavns nye klima-mål om at halvere de forbrugsbaserede udledninger i 2035.

Kommunens rolle i indsatsen

I 2016 etablerede Københavns Kommune Energispring og et sekretariat, som faciliterer samarbejdet med partnerkredsen. Sammen med HOFOR deler partnerne varmeforbrugs-data, benchmarker på mere end 1000 bygninger og viden. Med Københavns kommende Klimastrategi 2035 udvikles Energispring og partnerkredsen formulerer nye mål om at:

- Reducere energiforbrug i bygninger

- Klargøre bygninger til fremtidens energisystem
- Fastholde og bringe bygninger i god stand ved rettidigt løbende vedligehold og renovering

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Energispring har anerkendelse, interesse og følgeskab både lokalt og nationalt blandt bygningsejere og andre aktører og sekretariatet deler løbende deres erfaringer. Varme-forbruget i partnernes bygninger er reduceret med 11% fra 2021-2024. Almene boligselskaber tilfører flere boliger til varmebenchmark og viden om langsigtede vedligeholdelsesplaner, inspirerer udvikling af partnerskabet ift. at reducere bygningers samlede klimaaftryk i drift og brugsfasen. Et fokus på CO2-udledning åbner for samarbejder med universiteter, tænketanke, byggebranchen samt nabokommuner om et fælles regionalt Energispring. Energispareværktøjer, SoMe- og plakatkampagner motiverer borgere til bedre forbrugsad-færd.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Københavns Klimastrategi 2035 vil bruge partnerskaber som metode og bygge på erfaringer fra Energispring for at skabe samarbejder med høj tillid, deling af data og engagement, bl.a. for samarbejde med detailhandlen om forbrugsudledninger fra fødevarer. Det handler om at samarbejde om de svære knaster, hvor der endnu ikke er erfaring. At nå et socialt tippepunkt ved at inspireres af hinandens eksperimenter, forny praksis og normer og skabe ny kultur og værdiforståelse. Videndeling batter og konkurrenter må etablere samarbejde om klima for at udfordre status quo og opskalere tiltag i en hel branche. Et vigtigt bidrag for at nå målet om halvering forbrugsbaserede CO2-udledninger i 2035.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Energispring er etableret med afsæt i ønsket om at samarbejde byens private bygningsejere om at reducere energiforbruget i bygninger. Partnerkredsen har fokus på energioptimering af partnernes egne bygninger med et afsæt i at dele data, viden og løsninger samt formidle og inspirere andre aktører uden for partnerskabet. Partnerkredsen skal sætte

fokus på CO₂-udledningen i den øvrige bygningsdrift og bidrage til Københavns kommende Klimastrategi 2035. Partnerkredsen arbejder på at formulere nye mål der skal bidrage med at få en bred partnerkreds til at arbejde systematisk og vidensbaseret med at vedligeholde bygninger i god stand, så man undgår at rive ned og bygge nyt.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Energispring engagerer aktører på tværs af virksomheder, erhverv og forvaltninger. På trods af konkurrence, skaber Energispring høj tillid blandt partnerne til at dele viden, data og sam-arbejde. Energispring prioriteres på politisk niveau, hvor partnerskabet binder København tættere sammen og skaber konkret handling på politiske retninger og visioner. Energispring har inspireret Energispring Aarhus og projektet Grøn Omstilling i Etageboliger til udvikling af regionalt og lokale Energispring i Gentofte og Frederiksberg kommuner. I 2024 følger 1400 Energispring på LinkedIn. 14000 nudging-værktøjer blev uddelt i år og SoMe- og plakatkam-pagner lanceres for at motivere til energibesparelser.

Folkeejet Vestas kæmpe - Thyborønmøllen i Lemvig Kommune

Beskriv indsatsen kort

Thyborønmøllen er verdens største kommercielle landvindmølle, som er skabt i partnerskab mellem vindmøllelauget, Vestas og Thyborøn Havn. Møllen er banebrydende integration af offshore-teknologi. Møllen er folkeejet af 2.800 borgere i kommunen, hvor kommende tilflyttere også kan være med og købe anparter. Vestas har en enestående aftale med laugene om at kunne anvende møllen til test og udvikling, fordi vindens styrke har Nordsø-karakter i Thyborøn. Thyborøn Havn, der lejer grunden ud til møllen, får finansiering til yderligere udbygning og styrkelse af den grønne profil.

Kommunens rolle i indsatsen

Lemvig kommunes strategi er at udnytte de naturgivne potentialer for grøn omstilling og erhvervsudvikling. Thyborønmøllen matcher strategien samt udvikling af Thyborøn Havn til et grønt knudepunkt. Knudepunktet er et vigtigt element i Klog Energi, som er et fællesskab i Nordvestjylland mellem Holstebro, Struer og Lemvig Kommuner. Kommunen prioriterer at guide projektudviklere i myndighedsprocessen. Partnerskabet for møllen tog DN og DOF med i dialogen, og fik styr på flagermusen, fuglebeskyttelse, støj med mere. Tilladelsen blev godkendt på kun 264 dage og udløste 0 klager.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

15 MW Thyborønmølle-kæmpen (148 m navhøjde og 236 m rotor diameter) – en total højde på 266 m, som er lidt mere end Storebæltsbroen. Der forventes en produktion på omkring 75 GWh årligt svarende til elforbruget i mere end 15.000 husstande. I kommunen er der omkring 9.000 husstande. I mange år er der blevet produceret betydelig mere VE-el end forbruget i kommunen. Succeskriterierne for et vellykket projekt er en holistisk tilgang. Et VE-projekt skal kunne mere end at producere el – f.eks. også erhvervsudvikling og goder i form af lokalt ejer-skab. Alle relevante

interessenter, som vil have mange forskellige interesser, skal søges tilgodeset og omfavnet. Kæmpemøllen i Thyborøn er blevet budt velkommen i befolkningen i en tid, hvor der ellers opleves en stigende modstand for VE-projekter (NIMBY).

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

I kommunen er der politisk vilje til strategier og planer, som skaber rammerne for de værdi-skabende projekter. Den baggrund er afgørende for at kommunen kan spille en aktiv rolle i at guide projektudviklerne med henblik på en effektiv og retfærdig sagsbehandling. Der er en klar politisk forventning om, at kommunen støtter op om gode idéer og hjælper til realisering. Guidningen i selve myndighedsprocessen er lidt ligetil, men at støtte projekter i en mere holis-tisk retning er mere udfordrende. Lovgivningen gør det vanskeligt for kommunen at indgå i en direkte dialog med projektudviklere om at optimere projekter til en mere balanceret og bæredygtig tilgang. Dette kan desværre betyde, at grønne projekter med stort potentiale risikerer at gå tabt og dermed ikke bidrage til den nødvendige grønne omstilling.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det innovative opstår i det private partnerskab, hvor vindmøllelauget, Vestas og Thyborøn Havn i en symbiose får 2 + 2 til at give betydeligt mere end 4. Vestas får en unik mulighed for at teste offshore-teknologien på en ny mølle på et land-vind site, der ellers skulle have været etableret i Nordsøen. Vestas konkurrenceevne bliver sat i stilling til at indgå i fremtidens energieventyr i Nordsøen. Thyborøn Havn har en unik strategisk placering tæt på Nordsøen, og den østvendte indsejling kan besejles i al slags vejr. Havnen har en stor strategisk interesse i at blive en endnu mere markant spiller i offshore-forretningsområdet i Nordsøen. Der er en realistisk forventning om, at vindmølleanparterne bliver en god investering, fordi vinden blæser godt i vest, men også fordi godt jysk købmandskab oftest ikke er så ringe endda.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Thyborøn-møllen udspringer fra lokale ildsjæle, som brænder for lokalområdet. Initiativtagerne har erfaring fra tidligere tilsvarende projekter med stor succes. Der var overtegning af mølleanparterne, selvom det alene var borgere med folkeregister i kommunen, der kunne købe. Anparterne blev retfærdigt og ligeligt fordelt og kan ikke videresælges uden for kommunen. I stor udstrækning er der anvendt lokale firmaer til opførelse af møllen. Det er lykkedes at få talt kæmpemølle op til et stolt vartegn, hvor over 900 personer deltog i indvielsen med gratis pølser, øl og is samt skåltaler og en festlig sang fra Transportministeren. I Lemvig Kommune er der et klart politisk signal om vigtigheden af lokal accept og forankring til VE-anlæg. Thyborøn-kæmpe-møllen er et godt eksempel på, at det er lykkedes.

Et ægte succespartnerskab, Energi- og bygningsanalysen. Fra massekommunikation til målrettede budskaber (Middelfart Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Vi hylder hermed partnerskabet. Energi- og Bygningsanalysen (tidl. Boliganalysen) er et digitalt værktøj, der understøtter kommunernes arbejde med grøn omstilling. Klimamedarbejdere i kommunerne kan nu segmentere bolig- og bygningsmassen ud fra offentlige data og opsætte kampagner, valideret af Energistyrelsens fageksperter på en målrettet, effektiv og intuitiv måde. Energi- og Bygningsanalysen giver mulighed for at lave analyser, samt tilbyder en unik webside til den enkelte bolig- og virksomhedsejer med indhold fra SparEnergi.dk.

Kommunens rolle i indsatsen

Energi- og Bygningsanalysen er oprindelig udviklet af kommunerne: Middelfart, Høje-Taastrup, Fredericia, Fredensborg og Roskilde. I dag ejes

værktøjet af Energistyrelsen, men drives i et partnerskab med bl.a. KL, Energistyrelsen samt Middelfart, Høje-Taastrup og Lol-land kommune. Formålet er at samarbejde kommunerne imellem og skabe analysegrundlag, metoder og budskaber, der kan anvendes på tværs af landets kommuner. Men det er partner-skabet, alle de deltagende kommuner, der i dag anvender og udvikler. Værktøjet er blot et eksempel på hvad kommunerne kan udrette i partnerskaber. Alle kommuner skal på scenen i dette samskabelsesprojekt - herunder Realdania der hele tiden har støttet projektet.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Brugen af værktøjet er de seneste fem år vokset og i dag bruger 96 kommuner Energi- og Bygningsanalysen til at skræddersy information til lokale modtagere. Værktøjet er bredt forankret på tværs af kommuner, så nu handler spredningspotentialet om at indtænke flere målgrupper og nye funktionaliteter, der åbner op for bredere brug af værktøjet. Det er nu muligt at skræddersy indhold til lokale virksomhedsejere, samt at lave analyser af hele bygningsmassen. Platformen samler offentligt tilgængelige data og hjælper kommunerne med at bruge dem aktivt - en mulig videreudvikling kunne være implementeringen af fx kortdata relateret til vandstigninger med henblik på at informere om fx kystsikring.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Nøglen til at reducere CO2-udledningen ligger i at få mere ud af den energi, vi bruger i bygningerne. Det gør vi gennem energirenovering og omstilling til klimavenlig opvarmning. Det ved vi ude i kommunerne, hvor vi har påtaget os en stor rolle i indsatsen for at opnå Danmarks mål om CO2-neutralitet i 2050. Klimamedarbejdere ved også, at vejen til en aktiv indsats fra bygningsejerne går gennem oplysning og inspiration om mulighederne for at opnå besparelser på varmeregningen. Læringerne og erfaringerne viser, at hvis det skal føre til handling, så forudsætter det, at informationen rammer meget præcis ned i modtagerens virkelighed. Og netop dét giver Energi- og Bygningsanalysen mulighed for.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat
nytænkende og innovativ?

Tidligere kunne det tage klimamedarbejdere 14 dage at indsamle data, definere en målgruppe og opsætte f.eks. en mailkampagne. Samme opgave kan nu løses godt og effektivt på et par timer eller mindre – men nu med kampagneindhold, der er tilpasset den enkelte modtager. Hvad der før var generiske budskaber til én stor gruppe, er nu blevet individuelt tilpassede indsigter og budskaber. Med Energi- og Bygningsanalysen har kommunerne altså forladt res-sourcekrævende, generisk massekommunikation til fordel for målrettede budskaber og indsigter, der hjælper den enkelte bygningsejer. Derudover udvikles værktøjet løbende og der kommer hele tiden nye funktioner baseret på brugernes ønsker.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og
følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere
forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Med værktøjet kan man skræddersy information til den enkelte borger og virksomhedsejer. Det skaber relevans for den enkelte borger, og det kan mærkes i kommunerne. Siden 2020, hvor Energi- og Bygningsanalysen blev lanceret for en bredere kreds, er der sikret stor opbakning til værktøjet. Kommunerne har opsat mere end 550 kampagner til boligejerne, mere end 400.000 husstande har fået et målrettet brev med link til en unik hjemmeside og ca. 70.000 boligejere eller virksomheder har besøgt deres unikke side. Med andre ord har mange borgere modtaget relevant information direkte i e-boks og derefter har en stor del af dem selv valgt at opsøge mere information på den unikke side.

sØværket – omdannelse af et tidligere vandværk i Viborg (Viborg Kommune)

Beskriv indsatsen kort

På en tidligere vandværksgrund i Viborg ved Nørresø er der - i et samarbejde mellem Viborg Varme, Energi Viborg Vand og Viborg Kommune – skabt et projekt for indvinding af sø- og grundvand til varmeproduktion, rensning af regnvand og søvand samt dannelse af et nyt rekreativ anlæg. Der er således skabt en helt ny funktion af stedet som varmeværk, rensedam og bypark i ét. Omdannelsen er sket ved en landskabsbearbejdning, ved transformation af den gamle vandværksbygning og med genanvendelse af bl.a. de mange rør fra vandværkets tid til et legende opholds- og læringsrum.

Kommunens rolle i indsatsen

Grunden ejes af Energi Viborg Vand, mens den tidligere vandværksbygning ejes af Viborg Varme. Viborg Kommune anlægger og drifter de rekreative faciliteter på arealet. Viborg Kommune har været en aktiv part i projektgruppen omkring transformationen af anlægget. Omdannelsen er sket med fokus på genanvendelse af vandværksgrunden til nye formål, bevarelse af den gamle vandværksbygning, genanvendelse af en tidligere underjordisk rentvandstank og de eksisterende grundvandsboringer. Der er skabt en ny bypark ved genbrug af gamle vandløb, der nu er omformet og opstillet i et sammenhængende forløb, så de fungerer som møbler og elementer til leg, ophold og bevægelse.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Alle kommuner har en bunden opgave i at skabe løsninger, der bidrager til en grøn omstilling. Der er kamp om pladsen i byerne, der skal rumme boliger, infrastruktur, grønne områder og tekniske anlæg. Det er uundgåeligt at tænke i flerfunktionelle løsninger, hvor arealer tænkes sammen og benyttes til flere formål. Koblingen af tekniske anlæg med rekreative funktioner er dermed med til at løse en meget aktuell og samfundsmæssig relevant problemstilling. Projektet viser, hvordan man

optimalt kan udnytte et areal på 10.000 m² til klima- og naturforbedrende tiltag, der samtidig har stor rekreativ værdi for borgerne. Et teknisk anlæg, som er åbent og inkluderende. Projektet kan betragtes som et skalérbart eksempelprojekt, som andre kommuner kan lade sig inspirere af.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

sØværket viser, hvordan man kan lykkes med at skabe flerfunktionelle anlæg, der rummer mange klima- og naturforbedrende tiltag, f.eks.:

- Vandværksgrunden genanvendes og omdannes til nye funktioner,
- Den gamle bygning bevares og transformeres fra vandværk til varmeværk,
- Gamle rør genanvendes og ombygges til rekreative elementer,
- Separat kloakering i bydelen, som håndterer regnvandet lokalt og aflaster rensnings-anlægget, ligesom rensedammen reducerer belastningen af næringsstoffer til søen
- Søvand og grundvand (indvindes ved genbrug af gamle vandboringer) udnyttes til varmeproduktion (1900 husstande/år), og har en mindre CO₂-udledning på 7000 tons/år sammenlignet med fjernvarme produceret på naturgaskedler
- Søvandet renses inden det pumpes tilbage i søen efter varmeindvindingen (renser 25 kg fosfor/år), og endelig:
- Etablering af et offentligt, grønt område.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det tværfaglige samarbejde mellem kommune og 2 forsyningsselskaber bidrager til nye løsningsmodeller for grøn omstilling, som skaber stor værdi på mange parametre: Økonomi: samtænke 3 økonomier, skabe et multifunktionelt anlæg. Klima: mindre udledning af CO₂, fosfor m.m. Bæredygtighed: genanvendelse af areal, bygning og materialer. Natur: rensning af næringsstoffer. Livskvalitet: dannelse af en ny bypark.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Kombinationen af et teknisk anlæg med rekreative tiltag medfører et naturligt følgeskab blandt de parter der er involveret – Viborg Kommune, Energi Viborg Vand og Viborg Varme, men også blandt leverandører og entreprenører. Projektet har skabt interesse og opbakning blandt borgere generelt. Her har der været opmærksomhed på bevarelse af bygningen og adgangen til et område, der tidligere var lukket for offentligheden. Der er i projektet fokus på at formidle om anlæggets historie og funktion, vandets veje, de forskellige bygningsværker og tekniske installationer m.m., for dermed at skabe forståelse, interesse og opbakning til projektet.

Landbrug of arealanvendelse

Fra viden til handling – Lokalt baseret vej til godt vandmiljø og konkurrencedygtigt landbrug (Haderslev Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Projektet fokuserer på at forbedre vandkvaliteten i Haderslev Fjord og Dam. Indsatsen består af to lige vigtige projekter: præprojekt og hovedprojekt, som er hinandens forudsætninger for at komme i mål med visionerne uden at gå på kompromis med landbrugets konkurrenceevne. Vi ønsker at indstille præprojektet, da vi har opnået vigtige erfaringer med, hvordan man kan starte en ren fjord-indsats op lokalt og involvere og forankre samt skaffe finansiering til ind-hentning af beslutningsgrundlag.

Kommunens rolle i indsatsen

Haderslev Kommune har spillet en central rolle i projektet ved at tage et fælles lederskab og facilitere samarbejdsprocessen mellem de respektive interessenter. Samarbejdet foregår om et rundt bord, hvor der er enighed om, at vi er hinandens forudsætninger. Haderslev kommune medfinansierer præprojektet og bidrager med mandskabstimer på lige fod med de øvrige samarbejdspartnere. Det mener vi er grønt lederskab, følgeskab og ikke mindst fællesskab.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Præprojektet er grundlaget for at der kan komme et hovedprojekt, som adresserer et kæmpe problem med iltsvind i de fleste danske fjorde og indre farvande. Iltsvindet bliver værre og værre i disse år og kalder på handling. Hurtigt. Og derfor er det vigtigt at komme hurtigt i gang med et præprojekt. Vores erfaringer med at lave et succesfuldt præprojekt kan nemt deles med andre kommuner og aktører og involverer flere fagområder. Indsatsen taler direkte ind i ambitionerne i Den grønne

trepartsaftale og supplerer de lokale grønne trepartsopgaverne og skaber synergier og merværdi.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Erfaringerne fra præprojektet viser nye typer samarbejder og læring om, hvordan man kan lykkes med at samle mange lokale interessenter om ét fælles formål samt skabe et grundlag for finansiering. Gennem en række tiltag, herunder etablering af vådområder, forbedring af spildevandsrensning, skovrejsning og øget biodiversitet, skal hovedprojektet opnå betydelige miljømæssige fordele og skabe en økologisk sund vandkvalitet i fjord og dam gennem en involverende, faktabaseret, videnskabelig og dialogbaseret tilgang.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Præprojektet fokuserer på nye typer lokale samarbejder og værktøjer til at skabe en stærk plan for det endelige projekt. Kombinerer traditionelle og moderne metoder for at opnå optimale resultater, hvilket gør det til et banebrydende projekt inden for vandforvaltning på baggrund af unikke samarbejdsrelationer, som tæller spildevandsselskabet Provas, Landbrugsforeningen Spiras, lokalforeningerne for Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Sportsfiskerforbund og Haderslev Kommune, bistået af SEGES Innovation, Aarhus Universitet, Syddansk Universitet og Longline Environment. Projektet er finansieret af Promilleafgiftsfonden og Haderslev Kommune.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Projektet har opnået bred involvering og opbakning fra bl.a. lokalforeningerne for Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Sportsfiskerforbund, landbruget, erhvervslivet og de folkevalgte politikere, hvilket har sikret en stærk lokal forankring. Mange borgere bor og færdes i områderne rundt om Haderslev Fjord og Dam og vil få glæde af indsatsen, som kommer til at forbedre natur og miljø væsentligt i store områder. Tænk, at kunne bade i fjord og dam, det har vi ikke kunnet i årtier.

Partnerskab med banker og landbruget: ESGreenTool (Ringkøbing-Skjern Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Vestjysk Bank, Ringkjøbing Landbobank, Skjern Bank, Vestjysk Landboforening startede med Ringkøbing-Skjern Kommune i 2024 et projekt, der laver klimaberegninger på landbrugs-bedrifter. Projektet benytter et regneværktøj udviklet af SEGES og Økologisk Landsforening, som giver den enkelte landmand detaljeret indsigt i, hvor bedriftens klimabelastning ligger. Der laves scenarieberegninger af mulige klimareducerende tiltag, og landmanden hjælpes med at lave sin egen klimahandlingsplan.

Kommunens rolle i indsatsen

Projektet tager afsæt i Ringkøbing-Skjern kommunes Klimahandlingsplan og i Partnerskabs-aftalen med Vestjysk Landboforening. Som Danmarks arealmæssigt største kommune og med en stor fødevarerproduktion er det i landbruget og arealanvendelsen, at de største reduktioner i kommunens drivhusgasudledninger skal finde sted. Kommunens rolle har været at opridse projektideen, identificere samarbejdspartnere, sikre medfinansiering og bistå projektets implementering gennem støtte til projektadministration.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale.

Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Indsatsen er et pilotprojekt, hvor der udarbejdes klimaregnskaber og vejledes om at lave klimahandlingsplaner på 30 store og mellemstore landbrugsbedrifter. Som resultat af projektet vurderes at kunne opnå reduktioner i landbrugets udledninger af klimagasser på 2-4%. Projektets målemetode og arbejdsproces er velbeskrevet, og det vil være enkelt at opskalere til flere bedrifter i Ringkøbing-Skjern kommune eller til andre kommuner, hvor landbruget fylder i klimaregnskaberne. Der er med projektet nok så vigtigt også skabt et samarbejde med banksektoren, der kan være en platform for videre dialog og lokalt samarbejde om

implementering af kommunens klimahandlingsplan på andre områder.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

En projektilgang kan hjælpe med at skabe tillid og dialog mellem kommune og partnere i samarbejde om tilblivelse og gennemførelse af klimahandlingsplaner. Det gælder særligt i forhold til aktører, hvor der ikke tidligere har været tradition for samarbejde, i det konkrete tilfælde landbruget og især bankerne. Projektilgangen har givet anledning til flere konkrete samarbejder mellem kommunen og landbruget på andre områder. På tilsvarende vis kan samarbejdet med bankerne potentielt udstrækkes til andre sektorer eller indsatsområder i klimahandlingsplanerne, hvor der er et væsentlige interessesammenfald, f.eks. i forhold til den grønne omstilling i små og mellemstore virksomheder.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Indsatsen er nyskabende, fordi bankerne er med. De kender landbrugsbedrifterne og ved, hvad det kan betyde for kassekredit og rentabiliteten, hvis der ikke leveres det, forbrugerne forventer eller efterspørger. Landbrugserhvervet med følgeindustri er vigtigt for kommunen såvel som for de lokale banker, der har bundet udlån op på landbrugsbedrifterne. Det er derfor oplagt at tænke bankerne ind i kredsen af kommunale partnerskaber omkring udvikling og gennemførelse af de kommunale klimahandlingsplaner, ikke kun i forhold til landbrug men også i forhold til for eksempel industri og transportsektorerne.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Projektet er som nævnt et pilotprojekt, som nu er midtvejs i gennemførelsen. Projektet begunstiges af truslen fra den nu vedtagne CO2-afgift på landbruget. Det gjorde det lettere at sikre politisk opbakning til projektet og at bringe landbruget og bankerne til bordet om en samarbejdsaftale. I projektet er det bankerne, der har identificeret de

deltagende bedrifter. Det har derved været forholdsvis nemt at rekruttere til projektet og sikre at deltagerne har høj motivation.

KlimaAlliancen Thy (Thisted Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Klimaalliancen Thy (KAT) består af Thisted Kommune (TK), Fjordland, Thy Mors Energi, Thy For-syning, DI Thy/Mors, Thisted Varme og Hanstholm havn, der på tværs af sektorer vender klimaudfordringen til samarbejde om vækst og udvikling. Via kortlægning af stedbundne ressourcer og potentialer har KAT lavet en plan for konkrete CO2 reduktioner for hver sektor. Totalt reducerer planen med 70% i 2030. Fx er Fjordland gået forrest med 1630 ha lavbunds-arealer fordelt på 13 projekter, så målsætningen næsten nås kun 2 år efter planens vedtagelse. Målet er 2000 ha og arbejdet fortsætter.

Kommunens rolle i indsatsen

TK har faciliteret opstarten af KAT, leveret sekretariatsbistand og har konsekvent understøttet KAT partnerne i at nå planens mål. TK har hjulpet partnerne ind i relevante netværk og har sammen med partnerne søgt div. puljer om tilskud til udviklingsprojekter. Via deltagelse i konferencer, temadage etc. inspireres partnerne med ny viden og på KAT-møder holdes partnerne op på de mål, de har bundet sig til via planen. Projekter gennemføres hurtigst, når fx landmænd selv går forrest og driver projekterne mens TK er facilitator i at få projekterne finansieret og gennemført.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale.

Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

KAT har lokalt identificeret CO2 reduktioner på ca. 350.000 tons, og flere store klumper er rigtig godt undervejs med to myndighedsgodkendte biogasanlæg, 1630 ha lavbundsjord, udrulning af fjernvarme til 5 landsbyer og væsentligt flere elbiler. Disse tiltag alene har givet 150.000 tons. Dertil bliver ansøgninger om støtte til CO2 fangst og græsproteinanlæg i øjeblikket evalueret, hvor CO2 fangst alene på sigt kan give CO2 reduktioner på 100.000 tons. Spredningseffekten er allerede stor og der findes nu lignende klimaalliancer i Aarhus, Aalborg, Trekantsområdet og Morsø, ligesom KL selv er med i en anden type klimaalliance. Potentialet i andre kommuner er, at der via partnerskaber med lokale aktører bliver

lavet forpligtende samarbejder om at nå fælles klimamål, som spejler eller overgår de nationale mål.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Ingen sektor kan stå alene. Der må inddrages viden fra forskellige sektorer for at finde de bedste løsninger. En bred berøringsflade er en fordel i samarbejdet med borgere og virksomheder. Det samme er en fælles kommunikationsplatform. Her er KAT integreret i TK-plattformen Grøn Fremtid Thy - professionel information og involvering i grøn omstilling. En bred fundering er en fordel i kommunikationen om VE-projekter, hvor lokale VE-foreninger, hvis opstart har været faciliteret af TK, har hentet viden hos de forskellige KAT-partnere. Det samme gør sig gældende ift. at skabe ejerskab til energizoner, hvor tekniske anlæg placeres. KAT har også lært aktørerne, at de sidste CO2 reduktioner skal hentes med ny teknologi, hvor KAT partnere sammen har søgt puljer til pyrolyse, CO2 fangst, CO2 værdikæder og græs-protein.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det nytænkende består i, hvor tæt samarbejdet har været og at der ud af det er sprunget projekter, som har været med i forreste linje. Fx arbejdede TK proaktivt med CO2 lagring sammen med GEUS allerede i sommeren 2020, Thisted Varme var først til at teste CO2 fangst i DK og TKs arbejde med lokal involvering bliver der nu undervist i på KU. TK/KAT skal tilmed holde oplæg på Klimafolkemødet næste år. Det er således nytænkningen omkring den tætte samarbejdsproces, der har ført til, at aktørerne i området er med helt fremme på innovation. Opgaven med at nå 70% reduktion i 2030 og neutralitet i 2040 ser KAT ikke som statens opgave, ikke som TKs opgave men som en fælles opgave, og KAT ser det bevidst som noget, der skaber muligheder fremfor noget der er dyrt og træls. Det er reelt mere nytænkende, end det lyder.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

KAT har i sig selv været med til at skabe lokal opbakning, idet borgere og virksomheder har kunnet se, at en bred kreds står bag anbefalingerne til, hvordan klimamålene indfris. Som noget af det vigtigste anbefalede KAT, at TK arbejdede målrettet med at skabe lokal involvering og medejerskab til VE projekter. Den tidlige og meget reelle borgerinddragelse har ført til politisk velvilje, hvorfor kommunalbestyrelsen med et bredt flertal har vedtaget, at 9 projekter skulle politisk prioriteres, hvoraf tre har fået højeste prioritet. Der foregår i øjeblikket en intens dialog mellem projektudviklere og TKs 6 lokale VE foreninger. De øvrige klimaprojekter, såsom lavbundsprojekter, biogas og CO₂-fangst, nyder også stor opbakning, hvilket også skyldes tæt samarbejde og tidlig inddragelse.

Vork Naturland - samarbejdsprojekt i den grønne treparts ånd (Vejle Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Igennem flere år har Vejle Kommune arbejdet på at forbedre den økologiske tilstand i Vejle Fjord. Men problemer med iltsvind, fedtemøg og døde fisk kan ikke løses alene ved at ud-plante ålegræs. Vejle Kommune forsøger i Vork Naturland projektet sammen med lodsejere og en lang række aktører at mindste kvælstofudledningen til Vejle Fjord, beskytte grund-vandet i området, styrke biodiversiteten og udvikle en samskabelsesmodel for en helheds-orienteret tilgang til arealomlægning. En mini Grøn Trepert.

Kommunens rolle i indsatsen

Vejle Kommune er projektejer og har på baggrund af en grundig oplandsanalyse fra SDU identificeret det opland, hvor der udledes særligt meget kvælstof. Vejle Kommune har fundet midler til at udvikle projektet, fået midler via Statens Akutpakke og fået en lang række aktører til at bidrage med ressourcer.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale.

Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Det er særligt fire forskellige virkemidler, der forventes at komme i brug; Etablering af vådområder, Skovrejsning, Omlægning til græs og ændrede landbrugssystemer. Indsatserne vil blive iværksat efter hvor udledningerne er størst, og dermed hvor der opnås de bedste resultater for de midler, der er til rådighed. Alle aftaler indgås på frivillig basis. Indsatserne på land i oplandet til de tre vandløbssystemer forventes at afgrænse sig til et samlet projekt-område på næsten 4000 ha. Alle, der bor inden for området og som ejer jord, har i princippet mulighed for at være med i projektet. Med erfaringer fra Projekt Vork Naturland, er håbet, at lignende helhedsorienteret tilgang på sigt vil kunne iværksættes i det samlede opland til Vejle Fjord. Der er i skrivende stund endnu ingen effekter af projektet.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Det er muligt at samle en række stærke aktører omkring et stort arealomlægningsprojekt i erkendelse af at ingen kan løse de store udfordringer alene. Der er potentiale til at udvikle modeller til, hvordan man kan arbejde med store sammenhængende naturarealer på tværs af mange forskellige typer af lodsejere.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Lodsejere bliver ofte mødt med en færdig plan, når kommunens ansatte skal præsentere et nyt projektforslag. I dette projekt har vi lavet kort over hvor det giver mest effekt at udtage areal ift mindskelse af kvælstof, og vi ved hvor det er hensigtsmæssigt at beskytte grundvandet, men vi har ingen tegninger klar, når vi møder lodsejerne for første gang. Vi starter processen op på et blankt stykke kanvas. Og lodsejere skal være med til at bestemme hvor der skal være skov, vådområder, minivådområder, græsning og nye afgrøder og dyrkningssystemer. Vi vil få viden om og praktisk erfaring med, hvilke udfordringer og muligheder man kan benytte i opnåelse af den Grønne Treparts mål.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Projektet er finansieret af et bredt spektrum af interessenter herunder 39 mio. fra statens akutpakke. Udover Naturstyrelsen arbejder Vejle Kommune sammen med TREFOR VAND, Klimaskovfonden, Growing Trees Network, Den Danske Naturfond, Danmarks Naturfredningsforening Vejle og Landbrugets parter som er et samarbejde ml Velas, Spiras og Sagro. Projekt Vork Naturland kommer til at ske i tæt samarbejde med områdets lodsejere. Over vinteren 2025 indkalder Vejle Kommune til en række orienteringsmøder, som vil være en blanding af oplæg, foredrag, dialog og debat om de muligheder, der ligger i projektet, og hvad det kan komme til at betyde for den enkelte, der bor eller interesserer sig særligt for projektet og området.

Bæredygtigt forbrug og indkøb

Klimavenlig mad til Fredensborg Kommunes børn, ældre og medarbejdere (Fredensborg Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Fredensborg Kommunes byråd vedtog i 2023 et ambitiøst mål for reduktion af CO₂-udledningen fra kommunens madproduktion: CO₂-udledningen fra indkøb af kødprodukter skulle reduceres med mindst 30 % i 2024 og 40 % i 2025. Det er lykkedes kommunens køkkener at opnå en CO₂-reduktion på 34,5 % i 2024. Det er sket gennem en målrettet ned-bringelse af især okse- og lammekød og introduktion af vegetarretter. Det har givet en mere klimavenlig madproduktion, uden negativ påvirkning af madtilbuddenes popularitet hos børn, ældre og medarbejdere.

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunen spiller en ledende rolle ved at sætte ambitiøse mål med politisk opbakning og prioritere kompetenceudvikling i kommunens køkkener. Der er etableret et netværk for videndeling mellem køkkenerne, og der er et stort engagement i køkkenerne for at producere klimavenlig, økologisk mad, der er velsmagende og inspirerende. Kommunen bruger CO₂-data fra leverandøren af fødevarer til at følge op på resultaterne. Kommunen forventer, at initiativet inspirerer både borgere og medarbejdere til klimavenlige valg i forhold til forbruget af mad.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Indsatsen viser, at en enkel model med målrettede klimavenlige indkøb kan begrænse klima-belastningen betydeligt. CO₂-udledningen fra kommunens kødforbrug er reduceret med 34,5% fra 2022 til 2024 og samlet 11,4 % for hele madproduktionen. Ved at servere velsma-gende

mad af god kvalitet – der er klimavenlig – kan kommunen desuden inspirere børn, forældre, ældre og medarbejdere til klimavenlige madvaner. Initiativet kan enkelt overføres til kommuner og virksomheder, der ønsker at reducere klimaaftrykket gennem madvalg. Det handler om at sætte mål, samarbejde om kompetenceudvikling, prioritere dialog og bruge CO2-data fra leverandører til opfølgning. Kommunen forventer at kunne bruge erfaringerne på andre områder, der handler om klimavenligt forbrug og grønne indkøb.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

"Der er en række læringspunkter:

1. Klimabelastningen af madproduktion kan begrænses betydeligt på kort tid.
2. Politisk forankring og klare målsætninger kan skabe rammerne for effektive indsatser og forandring om klima og forbrug.
3. Netværk for samarbejde og videndeling mellem køkkenledere og administration og fælles kursusaktiviteter er centrale for at sikre praktisk implementering og motivation.
4. Det er vigtigt at tage hensyn til brugernes præferencer, fx ældre borgeres behov for protein, samtidig med at klimamålene opfyldes.
5. CO2-data fra leverandører kan benyttes til opfølgning og rapportering om indsatsen. Det muliggør justering af indsatsen og demonstrerer effekten, hvilket kan styrke opbakningen.
6. Der er et stort potentiale i, at kommuner viser i praksis, hvordan klimavenligt forbrug kan se ud, og går i dialog med borgere og medarbejdere herom."

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Fredensborg Kommune har integreret politisk beslutningstagning med praktisk implementering gennem samarbejde mellem administration, køkkenledere og medarbejdere. Dette sikrer en effektiv og engagerende tilgang. Fredensborg Kommune har fundet en enkel model for forandring på et vigtigt forbrugsområde, der har betydning for såvel kommunens klimaregnskab, men også for CO2-udledningen fra forbrug i kommunen som geografisk område. Initiativet medvirker til at inspirere medarbejdere og borgere til mere klimavenlig madlavning ved at normalisere klimavenlig mad i hverdagen, ved bl.a. at følge de officielle kostråd, uden at gå på kompromis med kvalitet og brugertilfredshed. Modellen er enkel, fordi den

baserer sig på allerede tilgængelige data og handler om klar målsætning, ledelsesopbakning samt samarbejde, involvering og kompetenceudvikling.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Indsatsen i Fredensborg Kommune har skabt bred opbakning gennem klare politiske mål og involvering af relevante aktører. Byrådet har sikret enighed om CO₂-reduktionsmålet, mens køkkenledere og medarbejdere har bakket op og samarbejdet om initiativet og får støtte via videndeling og kurser. Der er bl.a. afholdt fælles inspirationsdage med aktører udefra, og kommunen deltager i 2025 i et kompetenceudviklingsforløb med Meyers Madhus med støtte fra Fonden for økologisk landbrug. Samarbejdet mellem administrationen og kommunens køkkener har gjort det lettere at implementere ændringer som vegetarretter og reduceret CO₂-belastningen af kødforbrug. Information og dialog samt tilpasning til borgernes behov styrker opbakningen blandt brugerne.

Indkøbsstrategi og systematisk genbrug af inventar (Kolding Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Kolding Kommune arbejder med bedre indkøb og ressourceanvendelse igennem tiltag der hver især øger bæredygtighed og dertil supplere hinanden. I vores indkøbssystem findes genbrugsmøbler, der står samlet på møbellageret, sammen med de øvrige møbler i indkøbs-kataloget. Møbler, der ikke afsættes internt, sælges til private eller afleveres i Skatkammeret, hvor alle med et CVR-nummer gratis kan hente genbrug fra kommunens genbrugspladser.

Kommunens rolle i indsatsen

Kommunens indkøbsafdeling arbejder med bæredygtighed i alle udbud og indkøbsaftaler, så indkøbskataloget giver medarbejder de bedste forudsætninger for at handle bæredygtigt. Dette er fortløbende arbejde. Kommunens affaldsafdeling indsamler genbrug fra genbrugs-områder og afsætter det til kommunale institutioner, lokale virksomheder, foreninger, uddannelsesinstitutioner og humanitære organisationer. Huset Venture Kolding forvalter Kolding Kommunes Møbellager og Lånelager.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Systemet dækker flere fagområder, og kan på sigt udvikles til at omfatte flere materialer – fx byggematerialer eller kontorartikler. Det er ikke vigtigt, at projekterne anvender samme IT-system, blot at der er etableret klare aftaler om materialeflows, der samlet øger produkternes levetid og værdi. Effekten måles på forskellige måder i de enkelte projekter. Indkøbsafdelingen arbejder kontinuerligt på at forbedrer krav og indhold i indkøbsaftaler og udbud. Møbellageret estimeres til at afsætte møbler til en værdi til kr. 2,6 mio. årligt. Skatkammeret har i 2024 sendt 191 tons genbrug i omløb. 1016 af de registrerede 6935 gæster i 2024 var fra Kolding Kommunes egne institutioner.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Den primære læring er, at der er større potentiale at hente, når løsninger understøtter hinanden, frem for at separate projekter arbejder med bæredygtighed hver for sig. Ved at tænke i systemer kan vi udnytte ressourcernes potentiale i loops – dvs. flere steder og flere gange.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Vi har haft flere bæredygtige tiltag i Kolding Kommune, men det er først i de senere år, at vi er begyndt at tænke dem aktivt sammen. Det kræver netværksbaseret arbejde på tværs af afdelinger. Hverken formål eller de enkelte projekter er særligt innovative. Metoden, hvor projekterne samtænkes er ikke set så mange steder, og Kolding Kommune er, så vidt vi er orienteret, den eneste kommune der kun giver genbrug indsamlet fra genbrugspladserne til erhverv (CVR-registrerede enheder). Om det kan defineres som innovativt, må I bedømme. Vi vil bare gerne være mere bæredygtige.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Følgeskab opstår, når vores tiltag har motiverende formål, tydelige rammer og lave barrierer for anvendelse. Kolding Kommune har i mange år haft deling af møbler på intranettet, men det var først da møblerne blev lagt ind i indkøbssystemet, at der er kommet gang i omsætningen. Det er nødvendigt at måle på resultaterne, fordi de danner grundlag for kommende motiverende fortællinger om formål. Politisk har der længe været opbakning til bæredygtig handling i Kolding Kommune. Dette skyldes både politisk opbakning og højt engagement hos direktionen og en række ledere og medarbejdere. Bæredygtighed er derfor forankret i flere politikker, programmer og strategier i Kommunen.

Københavns Nærgenbrugsstationer (Københavns Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Nærgenbrugsstationerne er en innovativ indsats på ressource- og affaldsområdet, der gør København til en mere bæredygtig og ressourceeffektiv hovedstad. Med deres bolignære placering gør de affaldssortering, genbrug og bytte til en naturlig og lettilgængelig del af københavnernes hverdag. Der afholdes genbrugsaktiviteter og events, hvilket øger borgernes engagement og skaber en bæredygtig kultur i byens rum. I 2024 var der over 1 mio. besøg på byens 12 nærgenbrugsstationer.

Kommunens rolle i indsatsen

Københavns Kommune er ansvarlig for planlægning, etablering og drift af nærgenbrugs-stationerne samt for at sikre, at de er strategisk placeret, så de er lettilgængelige for borgerne. Derudover arbejder kommunen på at fremme borgernes viden om korrekt affaldssortering og de mange fordele ved genbrug. Dette gøres ved at have nærgenbrugsstationerne bemandede af uddannet personale samt gennem informationskampagner, oplysningsaktiviteter for skoler, borgerinddragelse og samarbejder med lokale aktører.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Nærgenbrugsstationerne har vist sig at have stort potentiale. De 12 nærgenbrugsstationer redder 1000 tons genbrug årligt og reducerer mængden af affald til forbrænding, ved at borgerne nemt kan aflevere alt fra elektronik og tøj til storskrald, som efterfølgende sorteres og genanvendes. Københavns model kan overføres til andre kommuner, særligt tættere befolkede områder, hvor afstand til store genbrugsstationer kan være en barriere for affaldssortering og direkte genbrug. Modellen kan også overføres til erhvervsliv, uddannelsesinstitutioner eller andre områder med affaldshåndtering. F.eks. kunne kultur- og fritids-sektoren etablere genbrugslokationer for sportsudstyr eller materialer.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Erfaringerne fra indsatsen med nærgenbrugsstationerne viser bl.a., at det er vigtigt at facilitere samarbejde mellem offentlige og private aktører samt civilsamfundet. Mange nærgenbrugsstationer arbejder sammen med socialøkonomiske virksomheder, andre kommunale projekter eller frivillige aktører, der aktiveres i fællesskabet. Det kræver dog en vis grad af koordinering og lovgivningsmæssige tilpasninger for at sikre ensartede standarder. Samtidig viser den geografiske nærhed, at flere borgere benytter sig af faciliteterne, og at det har skabt en øget bevidsthed om affaldssortering og genbrug. Nærgenbrugsstationerne har også skabt opmærksom blandt andre større kommuner og inspireret bl.a. Aarhus og Aalborg til lignende tiltag.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Nærgenbrugsstationerne repræsenterer en nytænkende tilgang til affaldshåndtering ved at bringe faciliteter tættere på borgerne i stedet for store, centraliserede genbrugsstationer, hvilket gør det nemmere og mere bekvemt for borgerne at deltage aktivt i genbrug og genanvendelse. I den fremadrettede proces arbejdes der med at udvikle og optimere nærgenbrugsstationernes identitet og æstetik som 'ressource-kulturhuse' og showcases for at bygge i genbrugsmaterialer. Her skal borgere kunne søge inspiration til nye genbrugs-løsninger og deltage i events omkring genbrug og kunst. Desuden gør nærgenbrugs-stationerne brug af data og teknologi til at optimere driften eller guide brugerne digitalt.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Borgerne har taget initiativet til sig, da genbrug og affaldssortering er blevet mere tilgængeligt i hverdagen og fremmer en bæredygtig livsstil. Erhvervslivet bidrager gennem samarbejder med virksomheder, der ser værdien i genanvendelse af materialer og den grønne omstilling. Frivillige foreninger, lokale ildsjæle og organisationer bidrager til et unikt lokalt fællesskab. Kommunalt har flere forvaltninger samarbejdet om at fremme bæredygtighed og ressourceeffektivitet, med Teknik- og Miljøforvaltningen, Kultur- og Fritidsforvaltningen, Socialforvaltningen samt Børn og

Ungeforvaltningen i fælles indsats. Nærgenbrugs-stationerne har bred politisk opbakning, da de bidrager til byens klimamål.

Klimafrikadeller, bælgfrugt-beredskab og mad-manifest i Ringkøbing-Skjerns største køkken

Beskriv indsatsen kort

Det kommunale 'Køkkenet Åkanden' har reduceret madspildet med 31 % på et enkelt år, lavet nye arbejdsgange for genbrug af overskudsmad, energieffektiviseret, og oprettet et 'bælgfrugt-beredskab', der sikrer, at klimavenlige råvarer altid er ved hånden. Det har både skabt konkrete resultater og faglig stolthed i køkkenet, der ikke går på kompromis med smag eller udbud, selvom nogle af råvarerne er anderledes end hvad man almindeligvis forbinder med mad i et kommunalt køkken.

Kommunens rolle i indsatsen

Åkanden er et kommunalt køkken, der bl.a. leverer mad til ældrecentre og bofællesskaber. I køkkenets manifest står at "Vi lytter, sikrer at køkkenet er i bevægelse og tør tænke nyt". Derfor var det helt oplagt at indgå i projekt 'Økologi og Madglæde' med Meyers Madhus og Landbrug & Fødevarer. Projektet har fokus på at mindske madspild, grønne proteiner, energi og emballage. Det er helt i tråd med kommunens klimaplan, og målet om at alle kommunale køkkener skal servere klimavenlig mad.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Effekter:

- Madspild reduceret med 31% på ét år
- Gentækning af menuplanerne.
- Bedre genbrug af overskudsmad og mindre oksekød.
- Bedre affaldssortering
- Energieffektivisering
- At indarbejde grønne proteiner i maden på en måde, der ikke går ud over hverken ernæring eller smag.
- Oprettelse af et smagepanel på Aktivitetscenter Skjern - den gode smag er i højsædet
- Nye arbejdsgange sikrer et 'bælgfrugtberedskab' og sparer tid i forberedelsen

- Åkanden er den største leverandør af forplejning til kommunens møder.

De gode initiativer kommer altså helt ud på tallerkenerne til rigtig mange gæster i kommunens lokaler. Alle storkøkkener – private eller offentlige – vil kunne lære af Åkandens resultater.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale
Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Åkanden har tilknyttet et 'smagepanel' fra Aktivitetscenter Skjern. Resultaterne fra panelet har understreget at det er muligt at lave sund, næringsrig, klimavenlig mad, som samtidigt smager godt, og smagepanelets sammensætning sikrer, at menuerne passer til Åkandens målgrupper. Åkanden deltager løbende i møder med de øvrige køkkenledere i kommunen for at udveksle erfaringer og udbrede initiativerne til flere køkkener. At Åkanden er gået forrest, gør det nemmere at udbrede de gode, grønne vaner i andre køkkener. Hvert serveret måltid fungerer som et 'møde' med modtageren, og en mulighed for læring og bevidstgørelse.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter
Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Åkanden har et manifest – selvfølgelig med maden i fokus, men et af punkterne lyder: "Vi lytter, sikrer at køkkenet er i bevægelse og tør tænke nyt". Der er høje forventninger fra både borgere og pårørende når ældre, og andre sårbare grupper skal have serveret mad. Det kræver nytænkning og nye madlavningsmetoder når frikadellen fremover også skal indeholde bælg-frugter, og overskuddet fra i dag skal tænkes ind i morgendagens menu. At mindske madspild har også krævet helt nye arbejdsgange med bl.a. systematiske vejninger for at skabe bevidsthed og overblik over spildet. Det er ikke nemt at ændre en madkultur, men i Åkanden har man formået at gøre netop det, med over 1.000 måltider om dagen.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring
Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Projektet har gjort op med forestillingen om at klimavenlig mad betyder afkald. God smag og grøn samvittighed kan godt gå op i en højere enhed, og tilfredsheden med maden er meget høj i Åkandens brugerundersøgelser. Køkkenets 'klimafrikadeller', hvor en del af kødet er erstattet af danske Ingridærter, blev blandt andet serveret til politikernes årlige statusmøde med kommunens klimapartnere, og gav anledning til

mange gode snakke om kost og klima over frokosten. At fremme klimavenlig mad er en løbende proces for Åkanden. Mad vedrører os alle, og er en fantastisk samtalestarter. Brugt rigtigt, kan maden også blive en løftestang for den grønne omstilling.

Reuseable - fremtidens takeaway system (Århus Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Aarhus Kommune og TOMRA har lanceret verdens første automatiserede pantsystem for genbrugsemballage i byrummet. På ét år er der pantet 750.000 kopper med en returrate på 87% som inkluderer 7,5 rotationer i gennemsnit pr. kop. Kunder betaler 5 kr. i pant for en genbrugskop, afleverer den i en automat, og panten refunderes. Kopperne vaskes og genbruges. Systemets sigte er at reducere emballageaffald fra takeaway og to-go, som i dag udgør 49 % af alt offentligt affald i Aarhus.

Kommunens rolle i indsatsen

Aarhus Kommune har været drivkraften bag indsatsen og har sikret en stærk lokal forankring ved at inddrage aktører, stille arealer til rådighed og stå for formidling. Kommunen har vist en ny standard for, hvordan en kommune kan tage lederskab i grøn innovation. Kommunen har delt viden og inspireret både danske og internationale byer. Derudover har kommunen ved at anvende udbudsreglerne innovativt skabt et banebrydende offentligt/privat samarbejde, der gør systemet skalerbart og fremtidssikret.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Indsatsen viser, at et genbrugssystem til takeaway-emballage kan fungere. Det har dertil vist, hvordan genbrugssystemer kan reducere affald og fremme miljøvenlige løsninger. Med en returrate på 87 % viser systemet, at genbrug kan være effektivt og brugervenligt. Potentialet for spredning er stort, da konceptet er designet til at kunne udvides til andre typer emballager og kommuner. Hvis systemet udbredes nationalt, er potentialet for CO₂-reduktion betydeligt, da genbrugelige plastkopper kan reducere udledningen med mere end 70% sammenlignet med engangskopper, mens tallet er 90% for plastskåle. Projektet skaber grundlag for nationale standarder og partnerskaber, der fremmer cirkulær økonomi.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Projektet leverer værdifuld viden om offentligt-private samarbejder, brug af udbudsregler som innovationsværktøj og borgeradfærd i relation til genbrug. Det viser, hvordan man kan balancere bæredygtighed og brugervenlighed for maksimal effekt. Erfaringerne bidrager til udvikling af genbrugssystemer og styrker samarbejdet mellem kommuner, borgere og erhvervsliv. Indsatsen har inspireret lignende initiativer og bidraget til nationale løsninger for genbrug via Finanslov 2025.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Som verdens første automatiserede pantsystem for to-go-kopper er projektet i sin essens banebrydende. Det kombinerer teknologi, bæredygtighed og brugervenlighed med unikke serienumre, der sikrer sporing og optimering af genbrugscyklussen. Projektet har markeret Aarhus som et globalt foregangseksempel og skabt nye standarder for cirkulær økonomi gennem offentlig/privat innovation. Ved at minimere affald har projektet potentiale til at reducere den kommunale renholdelsesopgave og fremme udbredelse af bæredygtige løsninger i praksis.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Indsatsen har bred opbakning fra borgere, erhvervsliv og politikere i Aarhus. 39 % af borgerne har prøvet systemet, og 84 % af brugerne er tilfredse eller meget tilfredse. Lokale caféer og restauranter har aktivt deltaget i og støttet projektet, mens kommunen har sikret løbende information og dialog med offentligheden. Projektet har også skabt politisk opbakning og positioneret Aarhus som et lokalt, nationalt og internationalt eksempel indenfor grøn omstilling og praktiske genbrugsløsninger.